

Husserl VI

Petr Rezek

◆ bytový seminář, česky, vznik: 30. 1. 1984

◆ private seminar, Czech, origin: 30. 1. 1984

Husserl VI [1984]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (1984-01-30 Husserl VI 1_061Sez b_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: V mém čase, ale pak ještě v tom mém časovém vědomí je prostě taky objektivní čas a jak se má k tomu skutečnému objektivnímu času?

No, tuhle otázku bych nechal na příště, protože ty zbytky, co z toho vyberu, tak poukážou na to, jeden z těch paragrafů se bude jmenovat... no, zkrátka bude pojednávat o konstituci jednoho objektivního času. Ten objektivní čas, to se zas musí nějak přesně rozlišit. To, co budeme tady probírat dneska o té hlavní retenci, tak to není objektivní čas. To bude jenom prožitek času, to bude vědomý čas. A je potřeba ještě udělat nějaký další krok, abychom se k takzvanému objektivnímu času dostali. Ten objektivní čas, tím se míní jeden čas, ve kterém všichni jsme, například i ten čas hodinek, čas přírody, čas, ve kterém se všechno odehrává. A o něm pochopitelně nějak víme a počítáme s ním a tak dále. Ale tu retenci, o které budeme probírat, tak ta nemá tenhle ráz. To snad naznačíme i proč.

To znamená, že máme ještě svůj objektivní čas?

No, já jsem to tak nějak zatím nechal stranou. Jistě správná ta poznámka je, že o tom objektivním čase nějak vím, nějak ho taky prožívám. Stárnu třeba, že jo. To prostě chápu jako že čas běží a to nemůžu zastavit. Ani ten subjektivní nemůžu zastavit, ten nejzákladnější. Ten unikající nemůžu zastavit. Můžu na něj vzpomínat, ale že bychom ho měli dále přítomný, když zní, tak to taky nejde. Ale to už je návod, tohle srovnání těch dvou, to, jak stárnu a jak se rozumím v tom, že čas běží. A tenhle subjektivní na tom modelu jenom toho tónu. Je vidět, že tady je nějaká souvislost. Že od toho subjektivního k tomu objektivnímu se nějakou transformací nebo nějakou operací dá dospět. Že tu je něco společného. Že ani jeden nejde zastavit. Ale každý je jiný. Tak my dneska ještě budeme pořád probírat ten subjektivní, to vědomí času.

Hejdánek: Jenom na mysli to máš, že ono asi to nejde tady, ale to je to, že sebepojímání je akt časový, akt v čase. A že ten čas, v němž to vnímání probíhá, že není totožný s tím časem, který je vnímán. A že to ještě nemusí být ten jeden objektivní čas.

Jiný hlas: Ale on mluvil přímo o *Husserlovi*... on spíš myslím říkal, že ten objektivní čas prožíváme, že jsi říkal?

No, že v mém vědomém čase je ten objektivní čas a teď skutečně objektivní. Jako že ho prožíváme.

Možná ještě řekneš, jak to myslel s tím, že máme ten objektivní čas v tom vědomí?

Že v mém subjektu se taky konstituuje ten objektivní čas. Ano, a dokonce podle *Husserla* jedině v něm. Ale on myslí jiný, že se konstituuje můj objektivní čas a ne ten všeobecný objektivní. Co to by byl například ten?

No tam je v tom textu taky otázka právě, jak tento můj objektivní čas se má k tomu skutečnému objektivnímu času. Ale je to tam jenom dáno jako otázka. Odpověď tam ještě nebyla, to jsem jenom zaregistroval. Ten paragraf, co jsem citoval, tak tam je právě o konstituci jednoho času. Ten skutečný ten je jenom jeden.

Hejdánek: To ale není pravda. Když o tom takhle mluví, je samozřejmě, že jde o rychlost toho prožívání. Každé prožívání má svůj čas. Říká tomu objektivní čas, protože to, čemu se říká subjektivní čas, to je ten čas prožívaný a ne čas prožívání. Čili o tenhle rozdíl tam jde, jak se má ten prožívaný čas k tomu času prožívání a ten čas prožívání k tomu objektivnímu. Totiž ten čas toho prožívání nemusí být objektivovaný, ale je skutečný. Kdežto když mluví *Husserl* o objektivním čase, tak mluví o čase objektivovaném, to jest objektivně konstruovaném. Ale tenhle čas vůbec nemusí být konstruován. To je ten čas toho prožívání samotného. A není to totožné s tím časem, který je prožíván. Já mohu prožívat něco jako že to je strašně pomalý, a mohu to prožívat v prožitku, který je rychlejší.

Jiný hlas: Subjektivní čas je v tom ten jaký?

Hejdánek: Subjektivní čas je to, co prožívám. To znamená, já to prožívám jako nudu, jako něco strašně pomalého. Něco se mi zdá strašně dlouhý, pomalý. To je subjektivní.

Jiný hlas: A ten můj objektivní je v tomto případě jaký?

Hejdánek: Prožívání. Záleží na tempu toho prožívání samotného. To je třeba, nechme stranou prožívání, tam to trochu mate, ale třeba existuje jiná rychlost dělení buněk u mladého organismu a starého organismu. To znamená čas toho organismu není stejnoměrný. V mládí je rychlejší, nabitější, ve stáří je pomalejší a prázdnější. Ale to není objektivní čas všeobecný. Ten je přece definovaný, ten je konstruovaný jako stejnoměrný. Stejnoměrně uplyvající. Kdežto tenhle se mění. Ale ten se nemění podle toho, jak je prožíván.

Jiný hlas: No a podle čeho se pozná ta větší nebo menší rychlost toho dělení buněk? Čím se měří?

Ta se měří hodinkama třeba. No právě. Nicméně je evidentní, že ty hodinky představují ten objektivní čas stejnoměrný, kdežto tohle se měří právě proto, aby se zjistilo, jaký čas je přiměřený, vlastní tomu dělení. To je spíš rychlost dělení než čas.

To je ten rozdíl mezi rychlostí dělení buněk nebo rychlostí zpracování informací. Takže malému dítěti hodina připadá strašně dlouhá a vejde se do toho spousta zážitků. A starému člověku prostě hodina není nic. Ale to tak skutečně je. Máš pomalejší zpracování informací, čím méně těch informací za tu hodinu dostaneš, tím víc... a není, že by se mezitím něco dělo a ubýval nějaký čas. Prostě ten čas je najednou kratší pro toho staršího člověka.

Tady jsou příčastí toho všeobecně subjektivního. Tady jsou příčaso... to je soukromý objektivní čas, který se měří vzhledem k tomu objektivnímu všeobecnému.

To není v tom, že by byl objektivovanejší, ale že je skutečnější.

No a podle čeho srovnáme zase toho starce a to dítě? Vezmeme hodinu na hodinách a potřebujeme k tomu srovnání ten třetí čas.

No, ale tu analýzu, co tady provádí *Husserl*, tak ten provádí tu první, aniž by k tomu potřeboval ten druhý, ani ten třetí. Tomáš se ptal na tento problém.

Hejdánek: A poněvadž byl světem nehusserlovským, tak já jsem se ho ujal a říkal jsem: Dobře, to je sice nehusserlovský problém, jistěže to není husserlovský, ale problém to je.

Vidíte, že když *Husserl* mluví o objektivním čase, tak myslí o tom objektivovaném – myslí na ten objektivovaný, to jest konstruovaný objektivní čas, nikoliv na takzvaný skutečný čas, jak běží. Ten je závislý na tom, co se děje. Kdežto ten takzvaný objektivní čas, jak o něm mluví *Husserl*, ten je nezávislý na tom, jestli se tam něco děje nebo se neděje; ten běží furt stejně. To je ten objektivní čas podle *Husserla*. Čili to je konstrukce, to je stejná konstrukce, jako je *eukleidovský* prostor. Ten nikde neexistuje fakticky, jenom přibližně, ale je to naše konstrukce. A stejně tak je konstrukcí ten objektivovaný čas, o kterém *Husserl* mluví jako o objektivním. A když se Tomáš ptal na to, co to je ten náš objektivní čas a v jakém je vztahu k tomu skutečnému objektivnímu času, tak to sice takhle nevyjádřil, ale měl na mysli rozdíl ne vůči nějakému subjektivnímu času, nýbrž vůči tomu našemu objektivnímu, to jest konstruovanému. Proto jsem se ho ujal, jenom aby bylo jasné, že to určitý problém je, i když ne husserlovský.

Tyhle úvahy o biologickém čase takzvaném například nebo o psychologickém čase, to jsou už úvahy, o kterých *Lecomte du Noüy* psal někdy v polovině dvacátých let. O tom biologickém a o tom psychologickém, to byste věděli vy, já ne. Ale určitě se o tom psalo už před válkou dost a myslí se tím něco jiného než ty pocity času. Je to také něco jiného než ten rovnoměrně uplyvující objektivní, to jest konstruovaný čas.

Jiný hlas: Ale jaká je tedy souvislost mezi těma třema časama tak vnějšně? Zdá se mi, že ten druhý, ten čas toho starce a dítěte, předpokládá ten první. Poněvadž aby mu to vůbec nějak odtékalo, jednou pomaleji, podruhé rychleji, tak aspoň v tom psychologickém čase musí prožívat to trvání, aby vůbec měl nějaký rastr, jak tomu říkají někteří psychologové. Musí mít prostě nějakou četnost vlastně toho – a to je zážitek trvání. Na pozadí tohoto rastru teď jednou – možná jestli se ten rastr i nějak sám mění, to nevím – ale musí tu být nějaký, aby vůbec i ten starce i to dítě měli nějaký zážitek nějaké rychlosti toho, že čas – nebo případně dítě nemá zážitek času třeba vůbec skoro. Říká se, že dítě žije v teď. Ale to je jedno, to zastavení je zase jenom případ toho. Takže snad ten čas toho, neříkejme mu čas, ten zážitek trvání, musí

být pozadím i pro ten – u toho biologickýho nevím, ale u toho psychologickýho si fakt myslím, že je možný i opačný vcházení.

Hejdánek: Aby byl možný zážitek trvání, tak je potřeba, aby se ten zážitek vůbec mohl uskutečnit. On se může uskutečnit jedině na něčem, když něco zažívá, a to se děje v čase.

Jiný hlas: No jo, ale to je právě ten, já se k tomu schválně vracím, poněvadž jsem v tom nerozlišení těch tří časů, jenom teda ve dvou, o tom problému taky trochu mluvil, když jsem opakoval ty příklady se zkoumáním intenzity toho zážitku. To by vlastně bylo, když jsem uváděl ty příklady s blikáním žárovky a ptali se těch lidí nějakou rafinovanou metodou, která dovolila zjistit, jak rychle se mění jejich styl prožívání co do intenzity, co do kvantity, tak to by vlastně bylo studium...

Hejdánek: To je studium prožívání, ale není to studium toho času, v němž to prožívání vůbec je možné.

Jiný hlas: Já bych jenom tady chtěl, když Petr hovoří o zážitku trvání, teď ten čas, kterej byl zařazený jako třetí, je rychlost zážitku trvání. Je to tak? Nejdříve u *Husserla* vezmeme samo trvání a pak závisí na rychlosti, jak zažíváme to trvání. To je to dítě a starec. Tady nejde o to, jak to zažíváme, jakou rychlostí, jestli to může být rychlejší a podruhé pomalejší.

Hejdánek: To je pravda, ale to už není, jak to zažíváme. To je rychlost toho zažívání, a ne to, jak to zažíváme.

Jiný hlas: No a jak by se to řeklo teda, že ten starec...

Hejdánek: Podívejte se, připusťme teď jednu věc. Tady totiž ten problém je v tom, že se tam furt intervenuje to vědomí. Ale my si můžeme celou otázku postavit tak, že to vědomí úplně vyřadíme. Přesně opačně, než to dělá *Husserl*, kterej vyřadil ten objektivní čas. My můžeme vyřadit to vědomí. A teď se podívejte na *Weinberga*, kterej napsal ty *První tři minuty*. Tam o žádném vědomí v těch prvních třech minutách nelze mluvit. Je to všechno určitá konstrukce, jak vypadaly první tři minuty vývoje ve vesmíru, nebo řekněme dokonce nějaké ty setiny vteřin. Co to znamená? Především předpokladem celého *Weinbergova* výpočtu je, že může mluvit o těch prvních začátkách ve vesmíru takovým způsobem, že je měří těmi hodinkami jako u nás. On předpokládá, že za celou tu dobu – on to jistě netvrdí, on jenom na tu naši námitku by odpověděl, že jinak by to nešlo počítat – za předpokladu, že ten tok času probíhá od začátku do konce stejně rychle, tak vůbec může říct, jak dlouho co trvalo, v který chvíli se stalo co s kterými elementárními částicemi nebo atomy a tak dále. Čili teď jde o tohle: tam ten vesmír nic neprožívá.

Jiný hlas: A to není potřeba, aby prožíval.

Hejdánek: Jistě. Ale přesto tam čas je. V té konstrukci přesto ten čas je, čas tam nějakým způsobem běží. Pro pohodlnost ti fyzikální teoretikové předpokládají, že běží rovnoměrně tak jako dnes. To nemusí být pravda. Například je velmi pravděpodobné, že ten čas tenkrát běžel pomaleji nebo rychleji, než běží teď. Ten předpoklad, že je naprosto stejný tehdy i teď, je prostě nedoložený. Nezávisí ta takzvaná rychlost toho času, jak vy jste říkali, že musíme tady hovořit o tomto problému... Je to otázka, jestli rychlost je schopna vůbec něco vypovídat o čase. Ale ten čas probíhá jinak a nezávisí to ani na prožívání, ani to nezávisí na nějakém měření s nějakými absolutními hodinkami, křemíkovými nebo něčím takovým. Ten čas tam nějaký musí být. Vlastně ten čas vzniká s tím vesmírem.

To zároveň znamená další věc, že čas vzniká teprve tam, kde se něco začne dít. Kde se nic neděje, žádný čas není. Čili další věc – problematizace toho, když *Husserl* jako kdyby nic mluví o trvání, přičemž trvání je velmi komplikovaná záležitost, diskutovaná starými filosofy, například z moderní filosofie se s tím obrovsky zabýval *Spinoza*, když rozlišil asi čtyři nebo pět různých termínů na čas. Zejména základní rozlišení pro něj mezi *tempus* a *duratio*. A co o tom vtipného... tak tady vlastně my nevíme, co to *duratio*... *Bergson*, co ten se o tom napsal. Tedy, když mluvíme o trvání, tak co to je trvání? Je to trvání v tom absolutním čase, takzvaném, v tom zkonstruovaném? Jak to předvádí ten *Weinberg*, že v té první, v těch prvních třech minutách se stalo tohle a tohle. Je tohle trvání? Vůbec ne. To je jenom jakási konstrukce.

Ale fakticky, jestliže připusťme, že ta teorie by měla pravdu, fakticky to nějaký trvání v sobě obnášelo. A

to nebylo trvání v tom rovnoměrném čase. To mělo svůj vlastní čas, který je v zásadě neprenosnej na cokoli jinýho. No a tenhle ten čas já mám na mysli. Ten čas, kterej byl vlastní tomu vzniklýmu vesmíru, kterej neexistoval předtím a nebude existovat potom, když je vlastní. Takovejhle čas má každá událost. Každá buňka, která se dělí, má svůj čas. Každý organismus má svůj čas, a to jinej, když je mladý a jinej, když je starej. A není to ani ten objektivní čas, ani to není žádný prožitkový čas. U vesmíru vůbec o prožitku nemůžeme mluvit. Čili nemůže být založen na prožitku tento čas.

Na prožitku je založen samozřejmě ten objektivní čas, ta konstrukce. No, a aby někdo konstruoval čas, tak nejdřív musí prožít samozřejmě. To dá rozum. Když někdo neprožije čas, tak jak by ho mohl konstruovat, myslet si, co to je. Čili, aby mohl konstruovat ten objektivní čas, ten objektivizovaný, objektivizovaný, abychom to ještě... tak on předpokladem je prožitek. Jenomže předpokladem, aby vůbec nějaký prožitek byl možný, prožitek je možný jedině v čase, tak tam musí být ještě nějaký třetí čas, který není ztotožnitelný ani s tím prožívaným časem, ani s tím časem objektivizovaným. Jo, to je asi ten problém. Jiný hlas: No a odkud pochopíme, že to je čas? Že se tady jenom to slovo používá, čas.

Hejdánek: No, pochopíme samozřejmě jedině ze zážitku. Ale to je otázka pochopení, a nemůže být dostatečná odpověď, že základem konstituce času je pochopení. Poněvadž ta konstituce času i to pochopení jsou možný jenom v čase. Čili ten čas nutně předpokládá... je předpokládán, aby vůbec nějaké pochopení bylo možné, už tam musí být čas.

Jiný hlas: No ale aby mu rozuměli, tomuhle třetímu času, nebo prostě druhýmu, jak se s ním setkám? Vždyť o něm odedávna nevím. Jak se k němu dostat? Ten *Weinberg* ho prostě vysní. A zase o tom času setkání. No vždyť taky tady nikdo neříká, že aby vesmír existoval, že je potřeba k tomu prožívání času, to nikdo netvrdí. Ale prostě když... odkud můžeme se ptát prostě, odkud ten *Weinberg* bere ten svůj pojem času třeba? Kdo ho vzal? No tak jednak má ten čas, nějaký čas... No, odkud ho vzal? A tak dále. Ale nakonec určitě z nějakých zážitků, který ovšem vedly potom k té objektivizaci.

No, ale já myslím, že i ten čas té každé události, že pro nás je pochopitelnej jedině toutéž cestou. Že je jinej, no prosím, tak je jinej. Ale zase se k němu dopracováváme nějak pomocí, že jo. Ten čas ten objektivní...

Hejdánek: Já vím, já vím, jde o to, aby *Husserl* se do toho nezapletl. Já jsem věděl, že Tomášova otázka míří směrem, kterej mně dal příležitost zaměřovat, že prostě ten... on říkal skutečnej objektivní čas. Čili on si myslí, že ten objektivní čas, jak o něm mluví *Husserl*, že je nějaký skutečnej. To je naprosto neskutečný, to je konstrukce. Od něj jako objektivní.

Jiný hlas: No tak o tom jsme ještě moc nemluvili, o tom objektivním čase. To je jako ten čas prostě řekněme, kterej jsme vyřadili, tak jsme o něm proto moc nemluvili.

Hejdánek: Jenže on je konstituován. Jako kdybychom mohli mluvit o konstituci času, kterej umožňuje, aby vůbec nějaký prožitek času...

Jiný hlas: Ale on to myslí tak jako, že prostě používáme pojem času objektivního, třeba toho času hodiněk nebo tak. Abychom mu rozuměli, tak mu rozumíme tak nějak jako rovnou. No, ale můžeme hledat jako jeho původ, jak se vůbec ustavil ten pojem času, poněvadž dejme tomu takovej pojem tady odjakživa není. Tak tomu on říká ta konstituce toho pojmu, ne jako toho dění přírody, kterej dejme tomu můžem pojmut, že je na nás nezávislej zcela, a že naše prožívání je, jak jsme to popisovali, že na tom...

Hejdánek: To by ovšem byla otázka, to je velmi nepřesné vyjádření. On mluví nikoliv o konstituci pojmu objektivního času, nýbrž on mluví o konstituci objektivního času, která by mu měla vyknout základní rozměr...

Jiný hlas: Ne, to u něj vždycky všechny tyhle ty analýzy znamenají... On zkoumá i konstituci přírody, jo? I konstituci společenství druhého já. Všechno. A to vždycky je konstituce po vyřazení těch objektivních, nebo neříkejme objektivních, řekněme prostě toho, co je mimo prožívání, toho transcendentního světa, těch transcendentních výkladů. A teď tedy hledá, jak v tom prožívajícím vědomí, řekněme, jak se vždycky všechny konstituce, slovo konstituce u *Husserla* znamená konstituci skrze vědomí a pro vědomí.

No ale jako ten jeho přístup prostě se dá pro všechny tři časy, nebo kolik jich najdeme, aplikovat v tom

smyslu, že vždycky přece i ten, kdo mluví o té transcendentní přírodě, o tom objektivním čase, řekněme, aby se to vzalo, prosím, že je to třeba konstrukce, ale konstrukce se musí zkonstruovat. Tak ho právě zajímá, co pro vědomí, které rozumí těm svým konstruktům a pojmům, tak co musí to vědomí udělat, aby dospělo k něčemu, co prostě odedávna nemá. Co muselo udělat vědomí jaksi a co má odedávna. A teď on se zabývá tím, co odedávna má. Vždyť můžeme jít jedním směrem nebo druhým, k objektivnímu času nebo k času té události.

Ale pozor, on tím nemyslí, že konstituce času znamená jako, že teď objevíme to, bez čeho ta příroda nebude existovat. Ta příroda nebude existovat bez tohoto času jenom potud, pokud ji vezmeme jako protějšek ve smyslu toho intencionálního zážitku, ve smyslu protějšku zážitku. Obecně řečeno prostě všechna jsoucna, jako jenom typově teda, ne jako jednotlivě, že třeba přírodu, společenství ducha Husserl zkoumá, jaksi jak se dávají vědomí, jak vůbec do vědomí se mohou dostat, co je podstatné, jaké kroky a ty kroky, to ustavování těch nových jaksi typů...

Jiný hlas: Ať pojem přírody, to zas u Husserla je jako takový pojem, který nějak souvisí s přírodovědou, nebo tak by se to asi dalo říct, který odpovídá nějakému teoretickému zájmu. Takže to je vždycky velice úzce pojato a je to vždycky korelát, protějšek toho prožívání, vědomí. Takže on by nikdy neřekl, že aby se mohlo něco dít v přírodě, je k tomu potřeba, aby se konstituoval čas. Prostě máme-li na mysli přírodu, která není pro vědomí, která je jaksi mimo něj, tak tím se Husserl nezabývá, jenom aby bylo jasno.

A o ni se právě zajímá v souvislosti s tím, co už bylo minule.

Jiný hlas: S předpokladem, že Husserl zde mluví o skutečném objektivním čase.

Jiný hlas: Tam je to napsáno na devatenácté stránce. Podíváme se tam.

Jiný hlas: Vždyť se o tu fenomenologii nezajímá, ale zajímavým zkoumáním může být i to, aby se zjistilo, jak se čas, který je konstituován v časovém vědomí jako objektivní, chová ke skutečnému objektivnímu času.

Jiný hlas: Ano. A to ve vědomí. A teď to ve vědomí, to je to, co bude ještě Husserla zajímat, jak – a to bude myslím příště – jak se dospěje k jednomu času, který je objektivně jako jeden, jeden čas, ne každého z nás.

Jiný hlas: To on nerekonstr...

Jiný hlas: No, tak já teď přesně nevím, srovná-li on ten skutečný objektivní čas...

Jiný hlas: Ne, asi ještě ne.

Jiný hlas: A teď ještě můžeme to uvést nějak do vztahu s tím časem. On by taky vlastně měl tři, no, tak se správně ptá.

Jiný hlas: Tím skutečně objektivním časem on se nechce zabývat.

Jiný hlas: Ano, nechce. Aspoň prozatím se jím zabývá a nechce, aby mu to tam vnášelo momenty, které by...

Jiný hlas: No, to by potom už nebyla čistá fenomenologie.

Jiný hlas: Ano. Ještě jsem zaznamenal jeden pojem, který mi není jasný: *imanentní* čas v průběhu vědomí. Jaký to je čas? Ten soucí čas, který není ze světa zkušenosti, ale je *imanentní* čas našeho vědomí, průběhu vědomí? Co je to ještě tenhle ten čas, který je tam také citován?

Já myslím, že teď bych navrhoval přistoupit přes přestávku k tomu textu a tam už máme jakousi část o té *retenci*. Protože když si teď vezmeme tu *retenci*, *paragraf 12*, tak to by dneska byla aspoň šance to probrat. 12, 12.

Jiný hlas: To už bylo minule.

Jiný hlas: *Retence*? No jo, ale tuhle stranu zkusíme, tu jsme ještě posledně neměli, nebo měli? Tys ji začal, *retenci*.

Jiný hlas: Stránka 12 o ní pojednává.

Jiný hlas: Tu jsme ještě neměli snad. Já se domnívám, že na tuhle otázku, co kladeš, je částečná odpověď vysvětlením toho, co je *retence*. Že to je složka tohoto času, *imanentního* času vědomí, taková složka, prostě stránka.

Tak já to nakousnu, abychom měli něco načatého před tou přestávkou. V tomhle tom *paragrafu* 12, nevím, jestli ho mám číst celý, jsou zde dva odstavce. V tom prvním se rozliší *retence* jako... No zkrátka řekne se negativně, co není. Není to řekněme dosvuk, použije se to tam na jednom místě. To bude asi následek, teda dozvuk, ne nějaká [nesrozumitelné]. Když totiž dozní nějaký tón, a když doznívá, tak se ještě, i když doznívá, pořád jedná o – použiju slova toho českého překladu – pravý tónový vjem. To znamená, pořád je to jako vjem. Anebo když si vezmete i ozvěnu. Když se ozývá to, co zavoláme, nebo nějaký zvuk, tak v té ozvěně sice je to ten zvuk, který jsme předtím vydali, ale ten máme teď přítomný zase stejným způsobem jako ten předchozí, co do způsobu přítomnosti. Je to pravý tónový vjem, jenže vjem ozvěny. A zrovna tak, když nějaký tón končí, doznívá, tak lze ještě konstatovat ten pravý tónový vjem. Tak tohleto není *retence*.

Když řekneme... já vám to nechci takhle říct vlastními slovy... O té ozvěně tam ani není, ale uvědomme si, kdy nazveme nějaký zvuk... zkuste sami říct, kdy nazveme nějaký zvuk, jednou ho nazveme ozvěnou a podruhé ne, a může to být tentýž zvuk. Kdy ho nazveme ozvěnou? Uvědomte si ten...

Jiný hlas: Když ho neslyším v kontinuitě, v pokračování.

Jiný hlas: No právě, přerušení. Tam je skoro přerušení, bych řekl. Musí to nějak doznívat, doznívat.

Jiný hlas: On jakoby začal znít znovu. Já zavolám a teď se mi vrátí ze skal. Tak tady, proč mu říkám ozvěna? Když bude někdo v těch skalách stát a bude na mě volat, tak to nenazvu ozvěnou. Proč to nenazvu ozvěnou? Proč se to jednou nazývá ozvěnou a podruhé ne? Máte příklad *fenomenologické* analýzy ozvěny.

Jiný hlas: Tam je to pasivní odrazení.

Jiný hlas: No, a nazval bych taky...

Jiný hlas: Když někdo zavolá, tak se to může v těch skalách dvakrát ozvat. Nebo ještě lepší příklad je, že já zavolám a není tam ozvěna a on tam bude stát a bude na mě volat, že jo? Tak tento zatím nechme stranou, až vyřešíme ten jednodušší.

Jiný hlas: To druhé je ozvěna.

Jiný hlas: Počkej, jak dvakrát?

Jiný hlas: Dvakrát. Někdo zavolá do skal a on uslyší to první, jak to vyslovuje, a teď v těch skalách to může udělat, že se to dvakrát ozve. Máme-li ho uslyšet, další, ale taky nemusím slyšet to první zavolání, ale uslyším jenom ty další dvě.

Jiný hlas: To je právě otázka, možná dobrá. Jestli vlastně, nebo co mě povede k tomu, abych, i když jsem ho neslyšel volat, co mě povede k tomu, že to je ozvěna? Protože *retence* není ozvěna, tak proto se zabýváme ozvěnou nebo tím dozvukem. To je třeba, když ten houslista už nehraje a ještě vibrují ty housle, to by byl takový dozvuk toho tónu. Ale lepší je ozvěna. Tak v jakém případě v tomto příkladu, co budeme předpokládat, že řekneme, že to je ozvěna, i když neuslyšíme, že to nebudeme my, kdo to vydává? A budeme někde mezi těmi skalami? Jak se to tam dostalo? Nemáme tušení. Tak zkuste přijít na to, ať tady neusnete. To snad není těžké.

Jiný hlas: Třeba uvědomit si sebe, autora, který zrovna vydal ránu, a o tom uvažuje ve chvíli, kdy někdo skutečně zavolal, takže to neslyšíš a slyšíš až tu ozvěnu. No, nepoznáš to. Nepoznáš, jestli to volalo tvoje druhé já.

Jiný hlas: A proč si nevzít jednodušší případ? Mě zajímá, kdy to poznáme, ne kdy to nepoznáme. Jak to poznáme?

Jiný hlas: Já říkám, že to nepoznáš. Když neslyšíš to původní, tak nepoznáš, že ta první ozvěna nebyla...

Jiný hlas: No, a to je odpověď na mou otázku. Tak dobře. Domnívá se někdo, že lze poznat ozvěnu, aniž bych slyšel ránu a aniž bych slyšel toho, kdo ji vydává, aniž bych byl u něj? Ani by se zrovna probudil a on už předtím zavolal?, no tak. Předpokládáš ho ne ze sebe, ale právě v těch horách. Kde to nepoznáš, jestli ta ozvěna nebyla [nesrozumitelné] vyvolána.

To už může bejt jasný. On by taky mohl rozestřeně volat a tolik kvalitních zápasů hor, kde se to odráží všelijak, ano, rozestře se ten tón taky. Je otázka, zdali cvičené ucho by opravdu to nerozeznalo. Je tady

někdo orel?

Jiný hlas: Zde prosím.

Jiný hlas: Můžem to vyzkoušet? Jodlování nějaký. No ne, tak prosím, třeba nedovedeme rozsoudit tenhle ten příklad, třeba se to nedá poznat možná, ale já jsem tímhle extrémním příkladem chtěl dospět k tomu, když někdo bude tvrdit, třeba se bude i plést, třeba se to nedá rozhodnout, ale když bude tvrdit, že tento zvuk, co zrovna tady běží v horách, je ozvěna, tak co on předpokládá, aby to mohl tvrdit, i když to třeba nemůže prokázat? Co on předpokládá? Neboli co ani nemusí slyšet? To znamená, zkusme to ještě říct nějak přesněji. Obecněji teda. Jak by se tenhle, kdokoli, kdo nebude v tom hledat tu ozvěnu, tak se k témuž zvuku chovat jinak než ten, kdo v tom tu ozvěnu bude hledat. Jak se k tomu chovaj? Jaký je rozdíl v tom chování k témuž zvuku? No už to bylo řečeno, ale chci to nějak obecněji zformulovat. Co musejí pojímat ten právě přítomný zvuk, který slyší, jako kdyby stál u něho, tak bude slyšet taky přímo, tak teď taky slyší přímo nějaký zvuk, tak jak se k němu musí stavět, má-li v něm spatřovat ozvěnu?

Jiný hlas: Ke zdrojovému bodu ne, k nějakému bodu. Ne počkej, to je ta otázka, jak se k němu musí. K čemu? No tak pak nemůžeš poznat, že to je vůbec ozvěna. V první moment může být strašně těžké poznat, že to je...

Jiný hlas: Ty jsi někdy asi slyšel ozvěnu? A podle čeho jsi to poznal? Že jsi předtím byl ty, kdo volal? Podle toho se ozvěna nepozná. To nepoznáš, ani když slyšíš sebe a děláš to ty, tak nemůžeš poznat, že to je ozvěna, když se k tomu druhému zvuku, který se k tobě údajně vrátil, nebudeš určitým způsobem chovat, nemůžeš vůbec ozvěnu uznat. Musíš se k tomu druhému chovat specifickým způsobem. Jinak než k tomu prvnímu.

Jiný hlas: Co je to ozvěna? Jak mám vědět, co si říkáš?

Jiný hlas: Když to nevím a nebudu to vědět, tak ale tady připouštím, že někdy se mu to stalo. Tak co předpokládá se, že by tam měla... No tak to teda ne. A co si předpokládáš, že by tam měla být ozvěna? Ale to nevadí, ten klam je založený na tom též. Dotyčnej zase kalkuluje s tím, co dělá ten, kterej není oklamanej. To, že se tam někdo stoupne a bude tu ozvěnu dělat, tak to vůbec nějak nevyvrací fenomén ozvěny. Jak se musí chovat k tomu, aby mohl bejt někdo obelstěnej, tak co musí? Už to tady bylo řečeno. Když budem srovnávat, tak na nic nepříjdem. Srovnáváním se na nic nepříjde. To je tady toto. Věděl, že je ozvěna. No jo, jenomže já nevím, proč si vybíráte takový případy, ze kterých nemůžete nic vytěžit. Každý chytřej vymyslí něco, že tam třeba zrovna je vodopád a nic není slyšet, ale zkuste přijít na to, co je ozvěna. To možná bude zajímavější. Uhnout se dá ze všeho, ale když nebude splněna jedna podmínka, například minulost tady hraje důležitou roli právě. Ale jakou? Jakou hraje ta minulost roli? Já neříkám, že to tady ještě nebylo řečeno, to už nám říká od začátku, ale chci to říct obecněji. Protože pochopit, co je ta *retence*, právě znamená pochopit, co je ta ozvěna nebo dosvuk, aby se to nepletlo.

Jiný hlas: Opakování nebo...

Jiný hlas: O *retenci* tady vůbec není potřeba mluvit, tady žádná *retence* není potřeba, teoreticky k tomu není potřeba. Ta ozvěna není žádná *retence* právě. To se dá vysvětlit bez *retence*, to je úplně zbytečný sem zavádět. Musí to být ještě něco jiného. Ale jak se musíte chovat k tomu druhému zvuku, abyste věděli, že to je ještě jednou? To je po přestávce. Po přestávce pokračujeme, poněvadž kdybyste opětně slyšeli, když už to tady několikrát bylo. Nejtěžší věc vůbec pochopit ozvěnu. Ty jim nedáváš odpověď, ostatní si vymýšlejí, jak by to mohlo být těžší. To jsou ti chytří studenti, který zavedou řeč na něco jinýho. Očekávají... Takže já se nenechám a po přestávce pokračujeme v ozvěně. Stín se stínem. Ale nesmíš, ty už Láďo, ty už nemluv, ty to vždycky prozradíš a oni to sice nepochopěj, ale pak budou říkat, že už to tady někdo říkal.

Hejdánek: No jo, ale pak mi budou říkat, že už to tady někdo říkal.

Jiný hlas: Podle čeho poznáte stín? Obecněji. Stín. Podle čeho poznáte stín? Podle čeho poznáš, že stín je stín? Jakej je rozdíl? Podle tvaru nebo podle čeho? Poznáte stín? Poznáte ho, ne?

Jiný hlas: Vždyť já i ve stínu poznám, že vidíš tu ruku a stín, prodloužíš si světelný zdroj.

Jiný hlas: Ale teď si představ, že nevidíš to, co vrhá, podle čeho poznáš, že to je stín? Jak jsi vůbec

schopnej uvažovat, že tento optický jev před tebou jednou považuješ za stín a podruhé ne? To se jen tak rozhodneš libovolně? No dobře, tady mám tmavší ubrus, tak je to stín. Potěžko. Stín může bejt světlej taky docela. Zkušenost tam hraje roli. Ale tohle je základní věc, *Husserlova* toto. Tak na to zkuste přijít, poněvadž když vám to řeknu, tak to zapomenete.

Jiný hlas: No a podle čeho poznám, že mám tentýž optický jev stejného tvaru, stejné barvy a nevím co všechno?

Jiný hlas: Barvu nemá stín, nemá žádné barvy.

Jiný hlas: No tak je jednobarevný. Jestli šedá je barva, tak je bezbarvý. To je strašně důležité. To je podstatná otázka.

Jiný hlas: Ale máte...

Jiný hlas: Ale to vůbec není důležité, tak klidně připustím, že nemá barvu. Já říkám, tentýž, ať už to popíšeš, že má barvu nebo nemá, bude to tentýž popis a jednou řekneš: toto je stín, a podruhé to neřekneš. Jak je to možné?

Jiný hlas: Jako třeba u toho namalovaného na tabuli? Že jednou je to barva a podruhé, že by to mohl být stín?

Jiný hlas: Nebo když nepoznám, že něco je stín, jak říká ten *Platón*? Jak je možné, že totéž pak prohlašuji za stín a předtím jsem to neprohlašoval? Jak je to možné?

Jiný hlas: V jednom případě mohu vědět, že je nějaký originál, z kterého vznikl stín. To je ten základ. Na základě toho usuzovat, že to je stín a že to není jenom namalované třeba. Na základě toho, že vím, že je zde nějaký originál, z něho potom na základě toho usuzuji, že je zde stín.

Jiný hlas: No dobře, ale já ten originál nevidím, ani v jednom případě předpokládejme. Tak jak se teď budu chovat k tomu – opakuji znovu tu otázku jako k tomu zvuku – mám před sebou ten optický *fenomén*. Jak se k němu musím postavit, aby mě vůbec napadlo, že to může být stín? Jindy mě to nenapadne, nebo jindy tvrdím, že to není stín, nebo předtím mě to nenapadne. Mohl by to být stín.

--- (1984-01-30 Husserl VI 2_040Sez a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: No, no tak to... a jsou si v čem... podobné vlastnosti, jakými byly charakterizovány stíny v nějaké...

Jiný hlas: No tak tady mám dva hrnečky, které jsou velice podobné a jsou to stíny.

Jiný hlas: No mají podobné vlastnosti, charakterizovány jistými vlastnostmi. No. No. Počkej, kterými vlastnostmi?

Jiný hlas: Nějakými.

Jiný hlas: No tak na to se tě právě ptám, nějakými.

Jiný hlas: No tak nějakými, to mě právě zajímá, jakými.

Jiný hlas: To se moc mýlíš, to se moc mýlíš. No. No tak třeba... no tak třeba, no tak jestli tohle je snazší, tak prosím, tak co dělá s tím stínem?

Jiný hlas: Tak všechno, co tady není barevný, je stín. Z toho plyne. Víš, to nejde takhle.

Jiný hlas: No tak, budeme o tom mluvit dál.

Jiný hlas: No tak povídej, já ti to budu vyvracet, když to půjde. Na něm nic barevného neuvidíš, ten má tmavé skvrny. Ale barevnosti se to nedá... v žádném případě nedá napovídat. Ale Aleši, to zase máš příklady věcí, které nejsou barevné, jsou taky černé, takže pak je nerozlišíš, no tak s tím nevystačíš prostě.

Jiný hlas: No tak... no tak a tak nějaké podstatné, prosím. To není ono podstatné určitě. No tak.

Jiný hlas: Ale to se ti asi líbí. No, ale tak nějaké podstatné bych prosil teda.

Jiný hlas: Já doufám, že chceš podobu s tím...

Jiný hlas: No tak to jistěže ne, protože tady jsou si podobné, no co to vrhání... Co se tam nesmí říkat, to vrhání? To jako... tady mám podobné věci a to nejsou stíny a tak všechno. Podoba, to se může velice nepodobat, to se může velice nepodobat. Dokonce, když mluví... obvyklé výklady jsou, že ten stín je míň podobný, ale on může být podobnější, protože nemá vlastnosti samostatně.

Jiný hlas: No tak to je lepší, to je lepší, že závisí na něčem jiném. Ano, to už je velice blízko. A teď, to znamená, že to, co máš před sebou, se k tomu teď musíš chovat jako k něčemu nesamostatnému. No, tak je to tak? No tak to je například obecná formulace toto. Možná že už by stačila, abychom to přečetli, ale kdybys to chtěl říct nějakým jedním slovem, obecným, které se dá aplikovat jak na ozvěnu, tak na stín. Tak já teďka k tomu, co mám před sebou a co vypadá jako všechny věci ostatní, to znamená, které nejsou stín, které nejsou ozvěny. Tak já se musím k tomu, co si teď vyberu, že budu považovat za ozvěnu a pak se ukáže, že jsem se třeba spletl, co si vyberu jako stín. Nebo mě to samo trkne, ale prosím, já si to budu vybírat a budu to zkoušet. To, co si vyberu, že bude stínem nebo ozvěnou, tak se k tomu musím chovat úplně jiným způsobem než k těm ostatním věcem, které nepovažuji teď v tuhle chvíli za stín a za ozvěny. Protože se k nim chovám jako k obrazu. To je to slovo, kterým se to dá třeba vysvětlit. Obraz, *imago*, geniální.

Protože to nesamostatné... to nesamostatné, to je prostě formulace obrazu. Já neříkám, že říkáme nesamostatný nebo... ale v jakém smyslu nesamostatný? Ne nesamostatný v tom smyslu jako... já nevím, že člověk nemůže třeba bez něčeho žít, že nemůže žít bez srdce. Tohleto ne. To se musí prostě ještě trochu upřesnit, bych řekl. Nesamostatný v tom smyslu, že to nesamostatné zobrazuje nebo zpřítomňuje to, co je nepřítomné. To znamená, teprve v tu chvíli, kdy se k tomu, co přítomné je, začnu chovat tak, že ono zastupuje ve smyslu zobrazení něčeho, co tu není, tak můžu mluvit u zvuku o ozvěně a rozlišit tenhle zvuk od tamtoho. Teprve na základě toho mého postoje nenajdu žádné vlastnosti, žádné vlastnosti toho, že jednou je to ostřejší nebo slabší, tak ty nenajdu v obsahu.

Jiný hlas: Ale tady jde o to, jak mě to nesamostatné napadne, protože ta otázka v tom konkrétním zněla, jak mě vůbec napadne, že je to stín? To mě přece nemůže napadnout podle toho, jak se k tomu chovám.

Jiný hlas: No, napadne mě to tak, že prostě přeruším tu souvislost, že mám okolo sebe věci, které jsou jen tím, čím jsou.

Jiný hlas: Jak to přerušíš?

Jiný hlas: No protože některou z nich teď začnu brát, jako že zastupuje něco, co tu není.

Jiný hlas: Jak ji začneš brát, jako že zastupuje něco, co tu není? Jak k tomu vůbec dojde? To je pořád, ty si myslíš, že mě to napadlo. Já když mě to napadne...

Jiný hlas: Musím si uvědomit, že je dvojí možnost té přítomnosti. Bez toho to nejde. Bez toho prostě tu ozvěnu ani stín neuvidíš. Jak tě to napadne? Ale to odpovíš na tuto otázku, neodpovídej...

Jiný hlas: Jak je to možný, jsem se ptal, ne jak mě to napadlo. Jak je to možný, že mě to napadne, jsem se ptal přesně teda.

Jiný hlas: No tak hledej na tuto otázku odpověď. Jak je to možné?

Jiný hlas: Kdyby nebylo této dvojí přítomnosti, tak nebude žádných ozvěn ani stínů. Bez toho to není možné. Bez toho to není možné. Ale ty právě tu otázku chápeš jako asi konkrétně, proč mě v tomto případě zrovna napadne ten flek, že je stín.

Jiný hlas: No tak si to položme.

Jiný hlas: No a jak je to možný? Jedině bez téhle podmínky... bez téhle podmínky... bez téhle podmínky prostě žádný se ti nikdy žádný flek stínem nestane.

Jiný hlas: Na co?

Jiný hlas: Na tu otázku. Vy jste ji všichni věděli.

Jiný hlas: No tak aspoň vy. No jo, to je pravda. To jsem viděl, že je stín barevný nebo není, tak tím se to pozná, že je stín. Vy jste to věděli. Pardon, pardon. No jo, já vím.

Tak abyste věděli, prostě dozvuk, to je tam použité slovo v tom *paragrafu 12*. Dozvuk, třeba když ten tón doznívá, ve smyslu, já si to představuji třeba, že už jenom rezonují ty housle, v tomto smyslu. Je to teda vlastně nějaké opadávání. Pak máš ve chvíli pocit dozvuku nebo to dozní a pak to zmizí. Tak, tak. Tak to je dozvuk na způsob té ozvěny. A to je pořád pravý tónový vjem, jak se tam říká v tom prvním odstavci *dvanactého paragrafu*. A *retence* se prostě nedá... nedá vykládat tímhle způsobem. Není to ani dozvuk, ta *retence*, vjem něčeho doznívajícího takhle. Ani to není... říká se v tom textu, ani to není minulostní

nazírání. Že bych... já bych tohleto snad našel. *Paragraf 23, řádek 2...*

Jiný hlas: Strana 24, řádek 2.

Jiný hlas: Přítomný tón sice může upomínat na minulý, druhý řádek na straně 20. Představovat ho, zobrazovat. To však již předpokládá jinou představu minulosti. Zkrátka, vezměme si z té věty toto: tón může představovat, zobrazovat něco minulého, ale to není zase ta *retence*. Minulostní nazírání samo nemůže být zobrazování. Já jsem to prve řekl špatně, já jsem řekl, že to není minulostní nazírání, ale myslel jsem to první, tady toto. To jsem řekl špatně. V textu se to takhle neříká. Tady se říká, že minulostní nazírání samo nemůže být zobrazování. Je originárním vědomím. Tak on chce říci tímhle tím, že minulost, jak ji prožíváme ve vědomí v tom nejpůvodnějším smyslu. Pak budou ještě nějaké odvozené, jako tady třeba, že minulý tón může zobrazovat – teda takhle, přítomný tón může připomínat nějaký minulý. Ale zážitek minulosti není tohleto obrazové vědomí, ani to není zážitek toho dozvuku.

Nemá být přirozeně popíráno, že existují dozvuky. Ale kde poznáme a rozlišíme, tam můžeme brzy konstatovat, že nepatří snad k *retenci* jako takové, nýbrž v němu. Dozvuk houslového tónu je právě slabý přítomný houslový tón a je naprosto rozdílný od *retence* hlasitého tónu, který právě byl.

Pochopit ten rozdíl mezi *retencí* a tím dozvukem. Doznívání samo, stopy obrazu vůbec, které zůstávají po silnějších vjemových danostech, nemají s podstatou *retence* co dělat. Tím méně, že by jí nutně byly přičteny. Samé negativní formulace. Co už z těch negativních formulací můžeme zahlédnout? Že když mi něco přítomného, totiž přítomný dozvuk, takzvaně připomíná tón, melodii, která před chvílí ještě zněla, to znamená minulou melodii, tak to není prožívání minulosti, které se nazývá *retencí*.

A zde se říká o *retenci* hlasitého tónu, který právě byl. Vidíte, tam máte to: *retence* tónu, který právě byl. V té *retenci* tónu, který právě byl, se neopírám o ty dozvuky ani o něco jiného přítomného, co by mi to zobrazovalo jako nepřítomné. Nýbrž Husserl se domnívá, že existuje *retence*, to znamená česky podržení, bezprostřední podržení toho, co bylo, a to takovým způsobem, že to podržuji jako to, co právě uniká.

A to je jeho objev, Husserlovo objevení toho rozdílu mezi dozvukem a *retencionálním* vědomím, které se nedá na nic jiného převést. Proto říká, že to je originární nebo *originární*, že to je prostě na nic nepřevoditelný, původní způsob vědomí, tahleto *retence*. Já teď ani nevím, jestli tady tu formulaci, kterou jsem použil, zrovna v tomto paragrafu má, ale takhle se to běžně vždycky popisuje – že to je vědomí toho, co bylo, jako unikajícího. Ještě držím to, co už není. A není to tohleto vědomí, není to obrazové vědomí.

V tom druhém odstavci je tam spousta těžkých míst, ale má tady příklad parní píšťaly. Já to zkusím přečíst celé, a kdybych to nedovedl vysvětlit, tak kousek přeskočím. „Patří však k podstatě časového nazírání, že v každém bodě svého trvání je vědomím o tom, co právě bylo.“ Tohleto je základní věc. Je vědomím o tom, co právě – důraz na tom právě. Protože vzpomínka...

Jiný hlas: To je právě to teď?

Hejdánek: To, co právě bylo. Když vzpomínám na to, co bylo před rokem, tak to není to, co právě bylo. To pak už je nějaká vzpomínka v odvozeném smyslu. Tady jde o to, co právě bylo. Bude hned příklad s tou píšťalou. Takže ještě jednou: „Patří však...“ [nesrozumitelné]

Jiný hlas: ...skřípot třeba nože, tak já jsem to slyšel v uších, jako by se to v nich dělo. Je to něco na způsob té *retence*?

Hejdánek: Já myslím, že... Vzpomínka to nebyla. Dozvuk by to byl tehdy, kdyby to bylo poslouchání přítomného zvuku, jako třeba ozvěny. Tak tady vidíte, jak je to... hned první reakce je, že to je dozvuk, když se něco takového řekne. Není. Nebo někdo řekne: „No tak se to tam v mozku v nějakém okruhu zasekne a tam to běhá.“ Ale tím se to nepostihne. Husserl analyzuje vědomí a samostatně ho zkoumá bez ohledu na ty tělesné procesy.

Jiný hlas: Bez ohledu na to, co se děje v tom mozku, tak mi řekni, jaký je rozdíl pro vědomí člověka, který slyší ten skřípot, mezi tím, když ten skřípot skutečně skutečně zní, a mezi tím, když ho slyšíš jenom ty, ale slyšíš ho.

Hejdánek: Počkej, a ty ostatní to neslyšej? Ještě to prosím tě řekni znovu.

Jiný hlas: Ne, ne, to slyšej. Já tomu jsem rozuměl, ale tady je nějaký nový případ. Ty ho slyšíš, i když už ve skutečnosti není.

Hejdánek: No tak když je to ozvěna a dozvuk... A proč na tom záleží, že to musí všichni slyšet? Když mají dobré uši, tak by to měli slyšet všichni.

Jiný hlas: Mohli by to všichni slyšet, takže v té skutečnosti to skutečně prostě zní.

Hejdánek: Ano. A teď nás teda zajímá, co se děje ve vědomí. Tady taky Husserl říká, no tak to je legrační, že tady vykládáme, protože on říká, co to není. Tak to řekni rovnou bez toho, co to není. To se prostě těžko dá říct rovnou, co to je. Tak on právě vysvětluje, co to není.

Jiný hlas: Jestliže já vím, v případě té ozvěny v tom vědomí, tak předpokládám, že to není dozvuk v tom vědomí. Protože něco jiného je...

Hejdánek: To není dozvuk ve vědomí, protože co by to bylo, ten dozvuk ve vědomí? A proč? Tak vidím, že jsme málo probrali ozvěnu. Málo jsme probrali ozvěnu. Dozvuk je něco jiného. No když tady budete ještě deset minut, tak jeden z vás bude mít v sobě tu ozvěnu stále ještě přítomnou, ty ostatní ne. A je to daný stavem, bylo to řečeno, že to bylo dozrívání té emoce. To znamená, že tady je prostě nějaká podmínka, aby to vůbec v tom vědomí mohlo být. Tak to je v sobě přece jako nějaký stav, aby se to tam podrželo.

Jiný hlas: Ještě by se ten tvůj zážitek, Láďo, musel vyznačovat tím, jak tady říkáš teda pozitivně, že to je pořád ten zvuk, co právě byl. Mělo to ten charakter, že je to pořád ten zvuk...

Hejdánek: Jo, pak je to *retence*. Já jsem se stále držel jenom toho, co tam bylo. To je přesná formule. Protože kdybys slyšel, kdyby to byla iluze, že ostatní už by to neslyšeli a ty bys pořád slyšel, že to teďka zní, no tak to pak by bylo vnímání, které je iluzivní. To je vnímání, které prostě nemá podklad, objektivně se řekne. Tak to by byl jsem, kdybys to furt slyšel se zdánlivě přítomným. Ale právě to je to, že je to to, co jsem slyšel, to, co jsem právě slyšel. Tak to je ta *retence*.

Jiný hlas: Já mám otázku, jestli se u Husserla v té interpretaci připouští ta interpretace motorová?

Hejdánek: Já nevím, on tam o tom nemluví. Já si myslím, že to je nepřímý odporný stav třeba. No tak jako, jestli je možný, aby ta *retence*, pokud on motoricky hovoří o té *retenci*, a že se ano, že se to hned... Totiž, tak se můžeme zase ptát dál. Vlastně když to takhle dlouho trvalo, tak by ta *retence* od té *retence* dozrívala hned před tím v tom slyšení. Takže je kratší. To je jako... Moment, ještě tady je zajímavý další aspekt. Když to teda trvá takhle dlouho, tak ty vlastně prožíváš trvání té *retence*. Tentokrát výrazně, když to tak dlouho trvá. A vlastně zase bys snad měl mít *retenci* toho, jak to trvá. Že to dozrívání, to je pak ten diagram toho času tady, jaký je. Že vlastně ta *retence* je zase udržována další *retencí*. To je pak *retence retence*. Tak to připouští. Takže to je vlastně nesmírně zajímavý příklad tím, že to je tam přehledné. Jinak na tom normálním příkladu z toho tónu, který odezní, tak už třeba by nikdo nepřipustil, že ještě zase v *retenci* mám tu *retenci*. Ale tady je to tak dlouhé, že zkrátka by se to asi připustilo. Nejenom, protože to na to navazuje asi. A teď je to pořád jenom v oboru těch *retencí*. Není tady žádná, že by to bylo posilované tím přítomným skřípotem nebo dozvukem. Pořád se ten proces odehrává v té... To je jako zajímavý příklad. Já myslím, že by to připustil jako, že to tomu popisu odpovídá.

A teď ještě ten druhý, tak dobře. A ten Janin dotaz, ten druhý by byl jaký? Proč by to bylo jako málo, že jen délka nebo...

Jiný hlas: Ne, já jsem se ptala...

Hejdánek: No ne, já si myslím, že se nedá snad nějak tím jinak odpovědět. Já tu délku měřím, když říkám délkou, tak to měřím objektivním časem. Že dvě hodiny jsi to slyšel, tak to měříme tím objektivním časem.

No, tak je prosím vás jasné nebo se ptejte, teď dočteme ten Husserlův paragraf, ale to je proloženo o tom, co právě bylo. Husserl přišel s tím, všimněte si, jak se ten paragraf jmenuje, že to je *svérázná intencionalita*. A co je *intencionalita*? To je charakteristika vědomí, že? A *svérázná* chce říci, to je prostě překlad slova *eigentümliche*, prostě specifická, svérázná, která se nedá na nic jiného převést, nedá se převést na ten dozvuk. A takhle to před Husserlem vykládali. Že on prostě to má jako v takovém obrazovém vědomí, jako je třeba...

Jiný hlas: Ten nadpis kapitoly jsem jenom řekl, to *eigentümliche*, že je to paragraf o *retenci* a *eigentümliche Intentionalität*.

Hejdánek: Tak on přišel s tím, že *retence* je zvláštní způsob vědomí. A vědomí je vždycky stahování se k něčemu, že? Tady teda k tónu. Tak máme teď příklad, no ještě před tím příkladem ještě jedna věta myslím: A v tomto vědomí je to, co právě bylo, vědomé v náležité kontinuitě a v každé fázi určitým způsobem jevení, s rozdíly obsahu a pojetí. Tady jsou ty těžké termíny, pojetí, o tom jsme mluvili, přejděme rovnou k tomu příkladu. Všimněme si právě zaznívající parní píšťaly. V každém bodu tu stojí *extenze* a v *extenzi* F, který má v každé fázi této *extenze* svůj moment kvality, svůj moment pojetí. Na druhé straně není moment kvality reálnou kvalitou tónem, který by byl teď reálně... tak tady už se to dá trochu snad jednodušeji vyložit. Na druhé straně není moment kvality reálnou kvalitou. To znamená ta *extenze* toho tónu, říká, že má svůj moment kvality, a ta že není reálnou kvalitou, to znamená tónem, který by byl teď reálně, řekněme si prostě, že by byl teď přítomný jako ten dozvuk třeba. To znamená, který by mohl být považován za teď jsoucí, i když imanentní tónový obsah, tak tomu nerozumím, na čem to závisí, za teď jsoucí reálně se nemůže považovat, ale přesto je imanentně, totiž ve vědomí, přítomen. Tónový obsah je vlastně imanentní čas v tom vědomí.

Jiný hlas: Ne, ne, to je všechno popřeno, že to není žádný takový tón, který by byl přítomný, který by byl reálný.

Hejdánek: Aha.

Jiný hlas: Že jest žádný takový, který by byl teď jsoucí, i když imanentní tónový obsah, že to je popřeno.

Hejdánek: To by se úplně nevracelo s tím, jak jsem to snad řekl, protože oni oba dva musejí být imanentně přítomní, ten v té *retenci* i ten retinovaný. To jsou oni oba, ale tak dobře. To může být klidně... A proč je tam i když teda, když by to bylo, jak to čteš ty?

Jiný hlas: I když imanentní tónový obsah... Já si myslím, že to není popřeny. Na druhé straně moment kvality... kolikátý je to řádek?

Hejdánek: 25., 26.

Jiný hlas: A v tom 25. to začíná nebo končí?

Hejdánek: Ten imanentní *Toninhalt* je v 26.

Jiný hlas: Aha. No tak to mám asi jinou stranu. 32, strana 32. Jo, jo, no jo, jo, pardon, jo.

Jo a navíc teda je tady reálný... Ale to se dá snad zaměnit... No i když, i když vlastně tím reálný... Já se obávám, že s tím slovem reálný se to trochu posune. Tam v tom německém je tam *reell*, víte? To je takové velice příbuzné slovo u toho Husserla a já bych ani rozdíl mezi nima neuměl přesně vymezit. Ale to slovo *reell* má jeden takový důležitý aspekt u Husserla, že to právě znamená jaksi právě jsoucí ve vědomí, jako právě v něm nebo právě v aktu jsoucí, jo. To znamená, kdybychom si tam takového *reell* dosadili, tak by říkal, že moment kvality, té *extenze*, fáze té *extenze*, že není momentem... Ted' se podívám na to německé... *reellere Qualität*. To znamená ne kvalitou přímo toho, jaksi uvnitř toho prožívání, nebo kterou můžeme nalézt přímo na tom zážitku.

Víte, *reell* je opak toho intencionálního. Ten předmět, který není uvnitř toho, imanentně, uvnitř toho zážitku, ke kterému se vztahuje to prožívání, to je intencionální.

Hejdánek: Imanentní opak toho intencionálního.

Jiný hlas: No, ono těch imanencí je víc, ale to *reell* je opakem toho intencionálního. On tady mluví o tom, že...

Hejdánek: No já si myslím, i když je imanentní, přesto jenom není *reell*.

Jiný hlas: No právě! To je ono! To je ono! Ted' jsi to vyřkl dokonale, že imanentní nemusí být *reell*. Protože i když je imanentní, přesto... No právě. Ono těch imanencí a transcendencí je víc u Husserla a to se myslí takhle. Že kdyby platil opak, kdyby byla jenom taková imanence, která je *reell*, to znamená, kdyby byla jenom ta imanence ve smyslu toho, co je uvnitř aktu, uvnitř prožívání, a proti tomu jenom jediná transcendence, totiž ten intencionální předmět, tak nemůžeme tu *extenzi* časovou v tom prožívání najít. On připustí ted' takovou imanenci, která dovolí tu *reellnost*, to znamená... prostě když mám tady stránku

papíru, tak všechny ty písmena, co tu jsou na tom písmu, tak to jsou reální součásti. Kdyby to bylo vědomí, zážitek, tak prostě to, co tam je, jsou ty reální součásti.

A on teď řekne... já se ještě radši, než to vyložím, ještě jednou na to podívám, ale... to, co jsem začal říkat, můžu dokončit, ale nejsem si pořád jistý, jak se to vztahuje k té naší větě, jestli jí máme rozumět pozitivně nebo negativně, jak jsme na to narazili.

Hejdánek: Tak na druhé straně, no... není moment kvality...

Jiný hlas: Na druhé straně, no. Nejdřív je potřeba rozhodnout to *andererseits*. Ten moment kvality není žádnou reální kvalitou. Musíme vědět, jaké kvality, totiž kvality té extenze, extenze zážitku zvuku píšťaly, o tom se tady mluví. Zaznívají parní píšťaly, v každém bodě tu stojí extenze... no to nikdo neví, kde že tu stojí extenze, mluví se o extenzi zvuku píšťaly nebo o extenzi zážitku, ale... a jak tady padne to slovo jev, tak myslím, že se mluví o zážitku.

Hejdánek: Jev má moment kvality.

Jiný hlas: No, ten jev, to znamená zážitek zvuku píšťaly, má prostě svoji kvalitu, to pojetí zatím nechme stranou. A na druhé straně, tak má ho sice, ten moment kvality není reální kvalitou. To znamená, jakou není? Není uvnitř... jako ty písmena, není prostě součástí toho zážitku, že by byl uvnitř, nýbrž...

On říká žádnou reální kvalitou, žádným tónem, který by teď reálně byl... no to je teda pěkné.

Hejdánek: Spíš ten, který by teď byl *reell*. A ono je tam teď.

Jiný hlas: To tam taky je. No, to je věta: *der als jetzt seiender, wenn auch immanenter Toninhalt angesprochen werden könnte*.

Hejdánek: Mně se zdá, že to vyloženě, co to znamená, být teď *reell*. A to je všechno popřeno. To jest ten [nesrozumitelné] není tón, který by teď byl *reell*. To znamená, který by byl teď jsoucí, i když imanentní obsah toho... jo?

Jiný hlas: Ano, ano. Já tam nechám to *angesprochen*, o kterém by bylo možno, ke kterému by bylo možno se vztáhnout.

Tak co se... já to zkusím převyprávět, jak tomu rozumím. Mluvíme o tom retinovaném tónu. Tak první věc, kterou zjišťujeme, že ten tón není skutečný teď už, když už je retinovaný. Jako by byl, kdyby tady byl dozvuk třeba, nějaký by tu byl skutečný tón. Tak to je první věc, že tu není. To je negativní část té formulace.

A druhá, to *wenn auch*, i když... jaksi i když bychom něco v tom vědomí imanentním najít museli. Jaksi něco ve vědomí prožíváno být musí, když vůbec o něm víme. To bych řekl, že jsou dvě základní informace v té větě. Že ačkoli tu není žádný skutečný tón, který bychom našli prostě jako... no, radši to nechci moc rozvádět, já těm všem slovům taky v té větě nerozumím. Ale tohle myslím, že je základní. Že ačkoli tu není žádný skutečný tón, tak přece jenom v tom vědomí bych mohl najít nějaký tónový obsah, ale nebude to prostě souviset se skutečným přítomným tónem. To myslím, že se chce říct tím.

Jiný hlas: Mně z toho by také vyplývalo, že ten imanentní tónový obsah může být *reell*.

Jiný hlas: Může být asi *reell*.

Hejdánek: Asi jo. Tady naopak se předpokládá, jakože to samozřejmě že je.

Jiný hlas: No ne, tady se říká, že on není *reell*, i když je imanentní.

Hejdánek: Ne, ne, ne. Dočtěme to ještě dál. Ono se zdá, že tam pořád totiž popisuje... *reell* znamená... tady chce to vykládat, co to je být *reell*. To znamená *als jetzt*, ano, i když imanentně, být *reell*. to je *jetzt*.

Jiný hlas: No, to je strašné. Pojdme číst dál, poněvadž ono se zdá, že pouze to připouští, že být *immanentně*, ještě je druhá možnost: nebýt *jetzt*, ale být *immanentně*. Což by byla ta retence. Ano. Totiž pozor, já jsem asi tady zavalil takový omyl. Já jsem tvrdil, že už je to popis té retence, ono to asi je popis té píšťaly, která zrovna zní, jak se ukazuje, když se to čte dál.

Hejdánek: No tak jo.

Jiný hlas: Ale to rozlišení, co jsme teď udělali, co jsi teď úplně na konci, že jaksi *reell* znamená být *jetzt*, tak o tom z hlediska vědomí, z hlediska prožívání, o tom právě znějícím hvizdu řekneme, že je reálně přítomný. A imanentně přítomný. Ale o tom retinovaném řekneme, že není reálně přítomný, a přitom

imanentně nějak přítomný musí být. Říkám to správně, Láďo, jak jsi to teď zformuloval?

Hejdánek: To by znamenalo právě, že to imanentní může být i nereálné. V tomto případě to není reálné. Reálnost znamená vždycky imanentnost, protože to je uvnitř něčeho, takže reálnost znamená vždycky imanentnost. Ale zajímavé je, jestli něco [nesrozumitelné] a pak je divné...

Jiný hlas: No právě to *wenn auch*, to je strašně divné, co to znamená. „Byť“, to je jakoby byla připustka, že kdo by chtěl, tak by tam nějaký imanentní obsah našel, ten zvukový, tónový. Kdo by chtěl, podle té němčiny: *wenn auch angesprochen werden könnte*. Mohlo by se tam nějaký najít, ale asi to není důležité. A on tady říká, že ani to takový... *Kein derart reelles, to jest, der als jetzt seiend, wenn auch immanent*. Čili tam toto je popřené. Celý ten zbytek věty je popřený. Nic takového to není. Ale to *wenn auch* je ale připustka.

Hejdánek: Byť. Já to chápu jinak. Byť to bylo... Co je ten další [nesrozumitelné]?

Jiný hlas: Ano, čtème zatím dál a uvidíme, jak nám to tam zapadne, ty dva výklady třeba. Tak teď já zas budu číst jenom česky, co bude jistě taky strašné. Reální obsah vědomí, reální obsah vědomí, vědomí koho čeho teď. To je to *jetzt-Bewusstsein*. Reálný zase by tam spíš bylo lepší. Reálný obsah toho vědomí o teď obsahuje eventuálně pociťované tóny. Ano. To Husserl rozlišuje ve *Fenomenologických zkoumání* *Gehalt* a *Inhalt*. To on asi nevěděl, tak to tam mrská, ale já to teď taky nedovedu z paměti rychle říct, jaký je ten rozdíl.

Tak reálný obsah toho vědomí o teď obsahuje eventuálně pociťované tóny. Tady máte to pociťovat, obsahovat pociťované tóny. To myslím, že je o tom, když ta píšela zní. Které je pak v objektivizujícím pojetí třeba označit nutně za vnímané, za přítomné. Objektivizující pojetí, to je to, které ty počítky jaksí sformuje a... víte, to je to, co v té arabesce udělá to písmeno z toho smyslového materiálu. To pojetí, to je tenhle duchovní aspekt, ten ideální aspekt prožívání.

No tak já myslím, že můžeme jako chvilku číst ten text. Pociťované tóny... no, tak my nemáme dočtenou větu. Tak klidně až dočteme ten odstavec, tak potom. My máme tady závažnější otázku: ta věta, kterou jsme teď přečetli, jestli popisuje to, co prožíváme při znění té píšťaly, a nebo jestli to je popis toho retencionálního. No, toho vnímání, tady se říká, že to musíme označit, že... pak objektivizující pojetí udělá co? Ty pociťované tóny označí nutně za vnímané, za přítomné, ale v žádném případě za minulost. Jo, za minulosti, takhle jako množné číslo.

No, tak teď tahle věta popisuje to vnímání. A retencionální vědomí obsahuje reálně vědomí minulosti tónu, primární tónovou vzpomínku. Té retenci se také říká primární vzpomínka na rozdíl od vnější sekundární, nebo jak se jí bude říkat, to je ta, co jsem dělal včera třeba. To není to unikání toho, co teď bylo, co patří k té retenci. To unikání, udržování nebo unikání, udržování unikajícího. Retencionální vědomí obsahuje reálně vědomí minulosti tónu. Tak teď bych chtěl říci, že to vědomí, které nazveme retencionální, musí v sobě obsahovat vědomí, že ten tón už není zde, ale že to je tón minulý, že to je tón právě unikající. A to se nazve primární, to, co jsme teď popsali, to vědomí se nazve primární vzpomínkou. A není rozložitelné... teď myslím, že tahle formulace je dost jasná, co teď přijde, na rozdíl od těch uprostřed, kde to je takové zamotané. Zase to je ovšem negativní formulace. Ta primární vzpomínka neboli retence se nedá rozložit v pociťovaný tón plus... jak jsem vám vykládal kdysi o tom plus... pociťovaný tón plus pojetí jakožto vzpomínka. Není to tak, že bych měl přítomný tón a připojil k němu vzpomínku na tón, který byl předtím. Nedá se to takhle rozložit. Proto je to původní způsob vědomí, tahle primární vzpomínka, kterou tady popisují Husserlovými slovy, že to je to udržování toho unikajícího. Nebo tady jeho formulace: vědomí o tom, co právě bylo, na začátku odstavce.

No, a teď vidíte, že sám neví, jak to říct, tak si také pomůže dalšími příklady. Stejně jako fantazijní tón není tónem, nýbrž fantazií tónu. Fantazijní vědomí, to je zase obrazové vědomí. Já když si vyfantazírui... ale to se musí popsat blíž, co to znamená to vyfantazírovat. Stejně jako fantazijní tón není tónem, nýbrž fantazií tónu, nebo jako jsou tónové fantazie a tónový vjem něco principiálně zcela rozdílného, a ne snad totéž, jen rozdílně interpretováno, pojato. Víte? Totéž...

Hejdánek: něco *principiálně* zcela rozdílného a ne snad totéž, jen rozdílně *interpretováno*, pojato.

--- (1984-01-30 Husserl VI 2_060Sez b_cleaned.flac) ---

Hejdánek: jiného než vjem tónu. A teď ještě bych – já nevím, jestli se mi to podaří s tou fantazií – vysvětlit. Tón vnímaný a tón *fantazírovaný*, to by měl být tón, který v té představivosti – já myslím nejen, na který myslím. To není fantazie, obrazivost, že si jenom vzpomenu na tón, který...

Jiný hlas: To jsem zrovna teď pociťovala jako retenci.

Tak, tak, no.

Hejdánek: A on říká, že mezi tím obrazově fantazijně přítomným tónem a tím tónem – řekne, není tónem, ale myslí není tónem vnímaným – tak že je mezi tím obdobný rozdíl. Teď se může vrátit ten příklad s tím zněním v tom uchu.

Jiný hlas: Jestli to nemůže být fantazie?

To není, to není.

No počkej, tys to tam neslyšel? Počkej.

Fantazie si můžu složit několik tónů. Já to chci úplně tón, který je složený. Někdy mě potkává nějaká fantazie, kterou neovládám a přesto ji vnímám. Je to vždycky mně k dispozici. Fantazie si taky můžu předvádět, jak chci.

Hejdánek: No měla by v té fantazii aspoň nějaký zlomek té libovůle. Já myslím, že jo. Tím se to kryje zcela teda s tou retencí.

Jiný hlas: Primární vzpomínka, retence tónu není nic jiného než vjem tónu. Slyšel jsi ten tón? Slyšel jsi ho pořád? Tak to není retence. Slyšíš ho znova a znova ten tón. Ale to není retence tamtoho prvního.

Ale předtím já jsem se ptal a taky souhlasil s tím, když jsem se ptal, jestli je to ten samý tón.

Neslyšel ho jako nový.

Tak to nebylo, když jsem někoho neslyšel, pořád ten samý se mi tam honil v uších.

To je pravda.

To je rozdíl, když jsem ho slyšel a teď ho znova slyším. Tady jsem si dokonale vědom – ano, slyším to, co tam bylo a já věděl, že už to nezní.

Jako že už to nezní nikde jinde.

Dobře, to je tvá reflexe.

Předtím já jsem to mohl kontrolovat a přesto jsem trpěl jako v ten okamžik, kdy to zaskřípalo. A já to furt ještě slyšel.

To je opravdu těžký příklad.

Hejdánek: Když se to řekne takhle, jak jsi to teď řekl, tak zase ten příklad neposlouží k tomu, k čemu by mohl posloužit. Poněvadž když ty řekneš, že jsi to slyšel tak jako na začátku, tak to nepopisuješ jako tu retenci. Poněvadž u té retence tam musíš říct, že je to o tom, co jsi právě slyšel, jenomže to dlouho trvá. To jsou dva různé popisy. Když řekneš, že jsi to slyšel jako na začátku, tak to je jiný popis, než když řekneš, že slyšíš to, co právě odeznělo, jenomže to právě už je třeba dvě hodiny.

Jiný hlas: Hele, něco jiného, když člověku zní v uších. To není to, že...

To je něco jiného. Tak čím se to liší, když někomu zní v uších? To je to, o čem mluvíš. Čím se to liší? Teď nám to řekne tady ta, co to slyšela, já to neslyšel.

To znění v uších, to především nemá charakter toho, že by se to vztahovalo k jednomu zaznění něčeho. A to jedno?

To prostě znělo, jako kdyby něco zvonilo, tak to zvonilo pořád dál a dál. Tady to bylo evidentně vztaženo k tomu...

Hejdánek: Tak, a to je ten paragraf jedenáct, co jsme posledně trošku četli, o té původní impresi. To je tamten počátek, to je ten bod.

Jiný hlas: Víš, to, co teď uvádíš, to zase spíš nahrává té impresi a tudíž ne retenci.

To asi těžko.

Ne, především jestli tam intervenoval nějaký pojem toho, že jsem věděl, že někdo skřípl a už neskřípe, to jsem věděl. Do té míry jsem se kontroloval. Přitom jsem trpěl jako v ten okamžik, kdy to zaskříplo. A já to

furt ještě slyšel.

Takže v podstatě jsi měl v uších pořád to, co jsi slyšel. Dlouhá retence. To je základní věc, tohleto, v tom paragrafu jedenáctka, dvanáctka. Podobně jsme to dočetli, dvanáctku. Pociťovaný vjem to je furt. Ale ten konec: primární vzpomínka, retence tónu není nic jiného než vjem tónu.

No to je dáno tím, že to popisuje pokaždé jinak. Protože když se tě zeptá Jana, tak zase z toho... to není pravda, že jsme se o tom pokaždé přesvědčili. Ono se to nemůže vejít do té škatulky. Ale o tom on tady taky nemluví u žádného takového příkladu. My jsme se snažili aplikovat.

No ale pokud jde... namítni, co se ti nezdá na příkladu s pískáním v píšťaličce. Ten je běžný. Hned u toho odstavce na začátku, o tom vztahu, o kterém jsme teď mluvili.

Totíž možná byste mohli mlčet hned teď.

Silencium.

Ať to dopovídá Husserl třeba. Neslyšíme se.

Hned na začátku toho odstavce, co náleží v podstatě...

Jo, moment.

Časové nazírání. Nazírání času je lepší. Tak teď tam přichází *nasierande Punktuelier*, něco jest. Co to znamená *doch er-dauer*, k čemu poukazuje tady to slovo *trvání* nebo to setrvání v tom momentě. Já mám vážné podezření, že ten předmět čas – v té závorce vysvětlen.

No ale to mi je jenom řečeno, že to není vysvětleno. To ne. To je jenom... říká jako předmět. Předmětem tohoto, když jsme o něm mluvili, tak jsme u činění předmětem. Samozřejmě můžeme o tom hovořit.

A ten třetí čas myslíš teď který?

To jest – je to čas toho nazírání času, který není totožný s tím časem, který je nazírán. Není to čas nazíraný, nýbrž je to čas toho nazírání. Snad je to jasný.

V žádném případě nejde o objektivní čas.

To rozhodně ne.

V té větě je zároveň poukaz v tom *Zeitanschauung* jde o *Anschauung*, která se vztahuje k nějakému času, ale ta *Dauer* je jiný čas než k němuž se ta *Anschauung* vztahuje. Já myslím, že to je... No, to bych chtěl najít teď ještě další místa k tomu, který já teda takhle rychle nenajdu. Hledám, hledám.

Hejdánek: Určitě tady o tom je víc, teda... tak zatím asi neposloužím.

Jiný hlas: Každopádně teda je tam ještě další, ale tady když se mluví o *Dauer* té *Zeitanschauung*, je evidentní, že ta *Dauer* patří k jinému času než k tomu *Zeit*, který je předmětem té *Anschauung*.

Hejdánek: No, takové popisy toho trvání, myslím, že jsou například v tom paragrafu 10, kterým jsem chtěl aspoň dneska končit... ale nejsem si tím na sto procent jist, snad jsou tam i lepší, ale tam popisuje, když se podíváte na stranu 18, jak jsou tam ty diagramy, tak jak tam začíná ten odstavec pod těma obrázkama, tak tam píše o tom – začíná to na předchozí straně, kde jenom: sledujeme-li, jo? Sledujeme konkrétní kontinuitu, postupujeme v stálých proměnách...

Jiný hlas: Na začátku, v tom odstavci uprostřed té stránky 18?

Hejdánek: Ono to je... my máme uprostřed ten obrázek, je to tak asi...

Jiný hlas: Je to asi takový desátý dvanáctý řádek. Sledujeme-li konkrétní kontinuitu... teď asi taky nevíme čeho, no, ale tak snad to nějak pochopíme. Postupujeme v stálých proměnách a mění se tím neustále průběhový modus. To je průběhová kontinuita příslušných časových bodů. Tím, že – a teď tuhle větu jsem chtěl přečíst – tím, že stále vystupuje nové teď, mění se teď v minulost a přitom se posouvá celá průběhová kontinuita minulosti předešlého bodu dolů... No, to se pak musíme podívat na ten obrázek. Což zatím snad není potřeba. Já myslím, že tohleto posouvání, které tady je... mluví o posouvání dolů, ale měli jsme tam přece formulaci, když se chtěl úplně vyhnout na začátku slovu čas, tak mluvil o tom posouvání, odsouvání, nebo něco takového tam bylo.

Hejdánek: Modifikace... ne?

Jiný hlas: Ano, to bylo ono. Ano. Ale takže to *Dauer*, to by vlastně byl jako čas toho sunutí, nebo...

Hejdánek: Poněvadž přece to teď se týká...

Jiný hlas: toho, co je prožíváno.

Hejdánek: Ano.

Jiný hlas: Kdežto ta *Dauer* tam není prožívána, ta je *Dauer* toho prožívání.

Hejdánek: No ano, a to se právě popisuje tím, řekněme tady tím obrázkem, jak to o je teda nějaká ta původní imprese, která se retencionálně modifikuje, ale to znamená tak, že místo té původní imprese nastává jaksí – tady přímo bylo řečeno „se rodí“, že? Se rodí nové teď pro nové... Já vím, no a já... co má asi na mysli, že to trvání je jaksí to, jak se ty retence jaksí podávají nebo jak od toho bodu, zdrojového bodu, kterým počíná tvoření trvajícího objektu, jo? Jedna věc je trvající objekt a pak trvání toho tvoření. To je zase začátek paragrafu 11, který jsme posledně trošku četli. Zdrojový bod začíná to, kterým počíná tvoření trvajícího objektu, je původní imprese. Toto vědomí se odehrává v nepřetržité změně. Tady najednou jako popisuje to vědomí, že se mění a taky trvá teda nějak. Neustále se mění vtělesněné tónové teď. To znamená teda to teď toho tónu, že? Ale teď toho tónu není součástí toho proměnlivého vědomí, ale je...

Jiný hlas: vědomí tónu se tady říká, že se tady vědomí prostě mění, že je v nepřetržité změně.

Hejdánek: Ale to není změna toho vědomí, to je změna toho tónového vědomí, čili uvědomovaného.

Jiný hlas: Ne, to myslím právě, že když on popisuje tu impresi, tak já jsem dokonce tvrdil takovou silnou tezi, že jsme říkali, že ta imprese je něco jako ten pocit nebo něco takového, to by bylo skutečně to... no, to by bylo, jako kdybych měl pravdu, jaksí to, co je imanentní ve vědomí, kdežto ten tón jako slyšený, ten je v jistém smyslu jako intencionální předmět, v jistém smyslu mimo tu imanenci.

No a teď to, co on tady popisuje nad těmi obrázky, tak to by nebylo popsání změny jaksí toho tónu, ale změny vědomí uvědomování toho tónu a tedy i trvání toho uvědomování nebo zapadání, že? Trvání vědomí toho tónu. Ten obrázek by měl...

Hejdánek: Mínit trvání vědomí?

Jiný hlas: Ale počkej, tak ještě to nemusíme tak jako uzavírat rychle, poněvadž ten obrázek jsme nevyložili. Já argumentuju jednak tím začátkem toho paragrafu 11, tak to bych ještě přečetl znovu, že ten zdrojový bod neboli ta původní imprese, kterým počíná tvoření – tak kladu důraz na to tvoření trvajícího objektu. Jedna věc je to tvoření a druhá věc je ten objekt.

Protože vzpomeňte si vždycky, když se tam objeví to slovo pojetí, které jsme měli i v souvislosti s tou psychologií, tak se řekne: jsou tady počítky a ty se musí nějak uchopit. To uchopení, to je v jistém smyslu tvoření, že se z toho materiálu, který jest imanentní, najednou jsme schopni chovat k němu, co tak imanentní není. Takže ta procedura toho tvoření to je jedna věc a druhá věc je ten vytvořený intencionální předmět. Takže v té první větě: počíná tvoření trvajícího objektu. Jedna věc je tvoření, to je prostě záležitost aktu prožívání, a objekt to je ten intencionální předmět. Což spolu úzce souvisí, ale jsou to dvě různé věci. Tak tenhle ten zdrojový bod...

Hejdánek: ...je spojován s tím vytvářením.

Jiný hlas: Obě, myslíte, nebo jenom ten...

Hejdánek: Ten objekt.

Jiný hlas: Ano, ten je konstatován... ano, ano, ano. Tak tohle původní imprese, to je ten první bod, kde to jaksí začíná. A teď popisuje, co se děje dál. A ten popis, ten by mohl snad být popisem toho trvání vědomí toho tónu, než mi úplně zapadne, protože já ho zas, ta imprese to je první bod a pak nějak už ta retence není jako nekonečná. Někde říká: nepamatuji si ty první tóny, teda ne pamatuji, nemám je takhle přítomné, ty první tóny z nějaké symfonie, když jsem v půlce.

Tak: „toto vědomí se odehrává“ – zase tady je „odehrává“ – „v nepřetržité změně“. Vědomí, ale něco jiného je, že se odehrává vědomí a něco jiné ten intencionální předmět toho vědomí. Ten se může taky odehrávat, a jsou to dvě různé...

Hejdánek: ...odehrávání, jo?

Jiný hlas: Tak to se musím podívat... „odehrává“... Jo, tak oni tím *Wandlung* berou to... ano. Takže ho musíme vzít jako stále se proměňující.

Hejdánek: No jistě, celá fenomenologie je reflexe. Všechna každá...

Jiný hlas: Tady jde o to, jestli to je neustále mluvit o tom jako o...

Hejdánek: ...o dění, spíš jako o předmět...

Jiný hlas: reflexe. Každá věta v této knize je věta učiněná v reflexi, jo? Potom mluvíme o tom, že v rámci toho, že všechno je reflexe, samozřejmě. Takže tady v myslí, ve Husserlově vědomí nikoli jako v pohybu, nikoli jako předmět reflexe. Konkrétně v této větě. No a když nemluví o čase, nemůže v tom případě mluvit o žádném trvání vědomí. A co je ta proměna teda? To je *Auffassung*. Prostě vědomí je to *Begreifen in stetiger Wandlung*. To znamená, že ta proměna, to je způsob, jak chápeme vědomí, totiž jako v ustavičné změně. No dobře, tak a za tou lomenou čárkou by to měl říct nějak jako asi přesněji, že jo? Totéž teda. Tak uvidíme, co to potvrdí. Tak lomená čárka. To bylo... měl bys... no popiš... Takže zase tam bylo *Wandlung* a teď je tady *wandelt sich*, že jo. Takže vlastně znova popisuje to, co řekl předtím tím podstatným jménem. Neustále se mění, ten... tady je vtělesněno... vtělesněné vědomí toho tónu, že... teď, jo? Potom je tam závorka, kterou přeskočíme, poněvadž to taky nemají tady. Tak, že se mění to teď tohoto tónu v to *in Gewesenes*. Jak to přeložili oni? *In Gewesenes*... bývání... co přešlo... Kde to tady je? Máte to česky? Něco, co bylo. Já to nemůžu najít. Aha, už to mám. Jo. Ano. Co bylo... No a teďko, že jo, že ten tón, který vnímám, jakože je teď, jo, se promění v tón, který už není, který byl. Tak to, aby se mohlo stát, tak se musí ve vědomí něco odehrát. A my známe ty mechanismy, jakými se to děje, že jo. Pojetí a takovéhle všelijaké věci, jo? Musí se tam něco dít. Takže on řekne, neustále se mění to tělesné a že se to mění neustále, ještě řekne, jo? Že každé to tónové teď, to teď toho tónu, který je teď, se neustále mění, prostě nemůžeme ho udržet, on vždycky ten tón v tom teď se stává něčím, co bylo. A teď bude o retenci znova, naštěstí. Takže se znova něco dozvíme. Jestliže však to vědomí o tom tónu, který je teď, což je jinými slovy ta *Urimpression*... Jo, *Urimpression*, to jsou ty praimprese, jo, praimprese přejde do retence, pak je ta retence sama opět nějakým teď. Je aktuálně, to znamená skutečně zdejsoucí, jo? Tak ta retence, ta je zase zdejsoucí. No ale její předmět je něco, co bylo, jo? A ne přes... ne pomocí nějakého obrazu, poněvadž obraz vždycky předpokládá něco, co je přítomné, že? A to mě ukazuje k něčemu, co tu není. Může to být i minulost, že? Fotografie mě připomíná, co bylo. No, tak tady co je přítomné, je jenom přítomný ten zážitek té retence, že jo? Ale k němu nepřistupuji tak, že bych ho uchopil jako zážitek plus aspekt minulosti jako... tak to tak není. Prostě děje se to bezprostředně, by se asi dalo říct, ne? Ještě kousek dál teda. Zatímco je sama aktuální, ale nikoliv aktuálním tónem. Vidíte, ta retence ta je aktuální, ta je teď skutečná, tu prožívám. To bych ve vědomí našel, že nějak... měl bych tam najít nějaká imanentní data, která umožňují ten zážitek té retence, jo? Ale nenajdu tam ten zážitek toho tónu jako skutečného, jako teď soucího. Jo? Protože on je retencí minulého tónu. Víte, tak teď si můžete položit otázku: No tak jak mám ve vědomí, které je imanentní, jo, které je teď přítomné, jak v něm mám najít, můžu v něm vůbec najít v něm přítomné něco minulého? Když si položíte tuto otázku, tak vidíte, že to řešení přes tu ozvěnu nebo přes ten obraz, že mohlo být jediné, dokud se neobjevilo, že se to nedá na nic převést. Vědomí a prožívání, to je taková bedna, ve které jsou prostě zážitky nebo něco jiného, jo? No a teď jsou všechny přítomné. A jak mezi těmi přítomnými teď mám najít ten minulý tón? To je ten Husserlův problém, jo? Když zavede nějaký nový typ zážitku, kterému bude říkat retence, no tak ten taky bude v té bedně. Taky bude přítomný, taky je teď skutečný. No ale kde je ta minulost? Jo, to je ten jeho problém. Protože on říká, že to nemůžu udělat tak, že bych tam našel nějaký přítomný údaj nebo prostě něco přítomného a k tomu si přilepil nějaký index jako minulosti. Takže to není řešení. To znamená, že to vědomí samo se nějak děje jiným způsobem, jo? Ta bedna se prostě musí popsat nějak jinak. Ještě jednu věc řeknu. Když se mi vybaví nějaké tóny, které jsem někdy slyšel, tak se mi nevybaví samotné, ale vždycky se mi vybaví v té souvislosti. Tady Husserl mluví o tónu, který se opravdu najednou ocitne a máte tady bednu všech...

Jiný hlas: No počkej, ale co to je za námitku? To je to, že si nevzpomeneš třeba nikdy jenom na jeden osamocený tón, jsi schopen... tón, tady ho mám, jsi schopen potom si vzpomenout... jo, když se ti tón vybaví, najednou teď ti připomínám ten jeden tón, co jsem teď vydal. Tak jaká souvislost? To můžu

nechat úplně stranou. Vzpomínám si na ten tón, přece se nemusím vzpomínat na hrneček a na to, co jsi předtím říkal, můžu vzpomínat jenom na ten tón. Tak jakože je to všechno složitější, no prosím, ale plyne z toho, že neexistuje retence? O té se bavíme. Plyne, že je to složitější, že těch retencí je třeba víc...

Jiný hlas: S tím tónem se nikdy neobjeví... No, máme tady píšťalu, parní píšťalu. Kdo slyšel prostě houkat vlak a teď už ho neslyší, tak teď se mu do toho nic nebude plést, co slyšel před tolika lety, že už uslyší... v uvozovkách... vzpomene si na ten tón už bez toho, jak ta lokomotiva vypadala, ne?

Jiný hlas: No to je pravda, to je pravda, že si dokážeš představit ten tón, se ti někdy nevybaví... No a k čemu to je námitka? Ještě řekni, prosím tě, proti čemu to směřuje?

Jiný hlas: No proti té bedně, že tam máme ty minulé přítomné a tak dále a jak je rozlišit?

Jiný hlas: No tak to jsem vůbec neřekl, že tam mám minulé... No teda jakože je obtížné je tam najít. Že když je takhle pojmem, že jsou to jenom přítomná data, no tak tam žádnou minulost nenajdeme. To je závěr, tak to není popis toho, co říká Husserl, jo? Já chci ukázat, jak ten Husserlův problém vzniká. Že uvědomit si, že prostě přítomné vědomí, když ho pojmu jenom jako přítomné, že je vždycky jenom v teď, jsou to přítomné, že?

Jiný hlas: Že všechny jsou to přítomné, když si na ně vzpomínáme, jako nějakým způsobem jsou přítomné...

Jiný hlas: No to jo, ale když pojmeš vědomí jenom jako teď přítomné, tak tam nedostaneš tu minulost a teď neberme tóny před mnoha lety, ale ani nebudu schopen pochopit to unikání tohoto tónu...

Jiný hlas: Ale ty třeba na tom tónu, na tom zvuku té píšťaly, jsi odkázal, že se to okamžitě pojí s vzpomínkou s nádražím.

Hejdánek: No to je to. A vysvětlí mi jako problém minulosti, že tam je komín, jak to s tím souvisí s tím problémem minulosti? Než tak tam budu mít dvě věci, píšťalu a komín, tak jich je jenom víc, to je pořád tentýž problém. Jestli mám dvě věci, nebo to je přece furt tentýž problém. Že i ten komín musí být v minulej přece, když to bude vzpomínka na nádraží.

Jiný hlas: Ale že už ten přítomnej, kterej je, může poukazovat na nějakou minulost.

Hejdánek: Kterej přítomnej?

Jiný hlas: Když si vybavím zvuk píšťaly.

Hejdánek: Který? Jako?

Jiný hlas: Ten, co si vybavím, kterej jsem třeba někde slyšel.

Hejdánek: No tak to už je vzpomínka. To už je vzpomínka, no tak to pak můžeš pokračovat...

Jiný hlas: Ale já si vzpomenu na tu píšťalu. Tam bych chtěl vysvětlit, jak je možný, jak se musí pojmout vědomí, aby ses mohl vzpomenout. Tak já nevím, k čemu nám bude příklad, že když si vzpomeneš, že si pak ještě budeš vzpomínat na další věci, že v tom zvuku už může být právě ta vzpomínka tak obsažená, že já nemusím hledat jinej způsob na to, jak bych si jako vzpomněl na to.

Hejdánek: V čem může být obsažena?

Jiný hlas: V tom zvuku, kterej se mi ozve, ten zvuk té píšťaly, tak v tom zvuku píšťaly je pro mě už obsaženo to, že já si na ni vzpomínám. Protože já si ho vybavím hned okamžitě s nějakým komínem.

Hejdánek: Ježíšmarjá, ale to je ten komín nepodstatnej proboha. Komín nech stranou. Bez komínu prosím, bez komínu to řekni ještě jednou.

Jiný hlas: Každá vzpomínka přistupuje k dalším mým představám, k tomu tónu mé vzpomínky a teď přítomnost, jako slyším dejme tomu něco, nebo si něco představím...

Hejdánek: No a co má být tak jako potom?

Jiný hlas: Tak to třeba, že tady třeba... to bych rád viděl já... jako že tady třeba před sebou vidím nějaký předmět a připomene mi to minulost. Právě že ne ten tady teď vidím.

Hejdánek: No a kde mám vzpomínku, když tady mám před sebou...?

Jiný hlas: Právě že ten předmět mě už nepoukazuje k ničemu minulému, ale když si vzpomenu já...

Hejdánek: No tak to by mě právě zajímalo, no tak no.

Jiný hlas: No tak co? Když je ten přítomnej vjem nějakýho zvuku píšťaly, nebo se dívám tady na tenhleten

hrníček, na ten stůl, tak s tím zvukem objevím jisté souvislosti...

Hejdánek: No ale teď je otázka, jestli se ti ty souvislosti objeví jako minulé, nebo jako přítomné? Jenom jako přítomné. Jenom jsou přítomné tady, ne? Protože přítomné je něco jiného. Objeví se jako už kdysi byvší. No a co jsi tím jako vysvětlil? No popsal jsi, co to znamená, když nám něco něco připomene, co bylo, že tady něco leží a mně to připomene, že včera jsem to ztratil. No to s Husserlem nemá nic společného, že mně tohleto, co tady vidím, ten vjem přítomnej mně odkazuje k něčemu minulému. To není vůbec důležité. Tady mi šlo o rozlišení toho přítomného, od toho rozlišení toho přítomného, které je přítomné, a toho přítomného, které je minulé. No a jak to prosím tě rozlišuješ?

Jiný hlas: Aleš chce říct, že to, o čem mluví Husserl jako o těch modifikacích, což vypadá opravdu jenom jako když se tam ty časové indexy k tomu... no to se hnezdá no o to to... že ve skutečnosti on pomíjí, že to zařadím do jistého okamžiku minulosti nikoliv tím, že tomu dávám nějaké časové indexy, nýbrž že to dávám do souvislosti tehdejší. Tím, že tedy to indexování se provádí nikoliv nějakýma časovými aspekty, třeba časovými modifikacema, ale věcnými modifikacema, totiž v jaké souvislosti to bylo a tím teprve že...

Hejdánek: No ale jak poznáš, že ta souvislost je minulé a ne přítomná? Co vidím? No tak to je hezká odpověď, no tak to já si musím taky něco vzpomenout. No dobře, no ale to není odpověď právě, protože když řekneš, že to vidíš, no tak jednak tady mám pochybnosti o tom, jestli Husserl to bere jako přidávání těch indexů. Já myslím, že on hlavně jako jeho rozdíl... já jsem se snažil popsat to vědomí, kde nelze tu retenci pochopit. Poté přišla polemika s Husserlem a to není jeho názor, co jsem tady popsal, že když budu mít jenom přítomné vědomí, že v něm nemůžu pochopit retenci ani vzpomínku. To není jeho pojetí. To jsem se snažil ukázat, co je potřeba udělat, abychom se k tomu dostali. Že je potřeba samotné vědomí pochopit nějak jinak, časově jaksi jinak. Že vědomí samo se neodehrává jenom v tom teď, jenom v přítomnosti. To vědomí samo musí být časové, aby vůbec byla možná ta retence, jinak aby vůbec byla možná, abychom ji mohli pochopit, tak musíme pochopit vědomí jinak.

Jiný hlas: Jak to ovšem vypadá u těch vjemů trvání vjemů?

Hejdánek: Ano, vjem je východiskem. Vjem trvání... skutečně v nějakém smyslu vjem vůbec, tak se jmenuje ten paragraf dnešní taky jeden, ne, to bude příště až. Tak dobře, tak to o osmnáct... vypadá to, že to je obráceně. Příště tam bude jeden paragraf o tom, nebo už to dneska bylo? Ne, to už je v tom... o základu vjemu je to už v tom dnešním. Ale nevím, proč by z toho, že jsem řekl, že vědomí samo je časové, to znamená jako že je širší než v teď, tak z toho tam neplyne, co jsi řekl, že... trvání vjemu. To trvání vjemu. Aha, jo vlastně to má... no dobře, tak trvání vjemu je předpokladem toho, že to vědomí tedy nemůže být jenom momentální, musí být přítomné... Ano, to je asi pravda, ale je to takový uspokojení. Je to asi jinej pohled a zřejmě se to týká toho slova *Dauer*, se kterým jsi začal na začátku toho paragrafu. Ale moment, nejdřív chci upozornit na ten paragraf, kde se říká, že vjem je jako... to je paragraf šestnáctý. Tam se dočtete řadu věcí... jenom chci upozornit, kde je teda možnost se dočíst něco o tom... nebo to bude ještě jinej paragraf možná, ještě silnější je paragraf sedmnáctý. To je přímo k němu. *Vjem jakožto samodávající akt*. Vjem je prostě model pro Husserla pro všechny analýzy a o tom je v tom sedmnáctém paragrafu. Ten jsem chtěl dneska číst taky, no ale tak je deset hodin, přátelé.

Jiný hlas: Jenom teda dlužím, že tam je jedna věta v tom sedmnáctém paragrafu... jenom teda v terminologii se tam uprostřed mluví o zákoně primární sponky... v kontinuitě navazuje na předešlé vjemy přítomné. No a pak je tam to rozlišení... no to vědomí *Empfindungs*, on to tam píše špatně *Empfindungs-Inhalt*, tam většinou překládají jako pocity... [nesrozumitelné]... tam je, to jsem si taky všimnul, tak jsem se na to podíval, tam místo toho slova vjem by měl být asi počitek, jo.

Jiný hlas: Místo vjem?

Jiný hlas: Místo vjem počitek. Německy *Wahrnehmung*, no. Vjem... kdyby to dodržoval všude, tak by to snad mělo být vjem a v něm ty zase záměrně. Já bych měl takovou úplně malinkou poznámku k těm... k těm figurem, k těm obrazcům, že Husserl se zachovává smyslovému obsahu jako objektu. Jo, já se domnívám, že v daném případě se nezachovává smyslovému obsahu, protože to oko pokaždý se

soustředí na něco jiného.

Jiný hlas: No, ale rozumíš, když tam najdeš písmena, budou mít stejnou barvu jako ta arabeska, ne, zelenou? Budou pořád zelený, ne? To snad nechceš říct, že jsou červený.

Jiný hlas: No to jo, ale ten smyslový obsah je něco jiného než že to je jako zelený a tak dále.

Jiný hlas: No to je smyslový obsah přece, to je smyslová kvalita, že jo, že to má barvu a já nevím, co ještě to může mít dál. No tak ty klikyháky, že jo, jsou tam nějaký, tak že je jinak pospojuješ. Jsou to pořád ty samý klikyháky. Takhle on by to hájil, jo, já neříkám, že nemáš pravdu, ale... v každém musí se jinak sjednotit ten smyslový obsah, těmto věcem odpovídat, jo. Tomu vědomí, oko prosím tě, co bude na co oko... to tě... okem očima nevidíme, jako, že jo. Vidíme prostě, jak sám vždycky zdůrazňuješ, mozkiem, jo. Prostě musíš to nějak uchopovat a ne... teď zase přijdeš s okem. No tak prostě Husserl, Husserl, Husserl, jo. Ne, ale Husserl se obejde bez mozku i bez oka, že jo, poněvadž on má ten pojem *Auffassung*, jo, a který jako neříká, jestli se to děje na základě oka nebo mozku, jo. Tak okem... *Auffassung*, jo, pojetí. No, ale já bych ještě, když už je konec, už je deset hodin a pět minut, tak ještě bych se vrátil k tomu paragrafu 11, kde jsme to začali znova číst o té *impresi* původní. A prostě ten paragraf 11 a 12, ty myslím, že jsou stěžejní vůbec jako klíčem k tomu spisu jako, jo. A z toho paragrafu 11 chci prostě upozornit na to, že... tady padne slovo tok, jo. No on mluví o proudu vědomí taky, že jo, o toku, o takovémhle...

[nesrozumitelné]... s ním, jo, ale já teď nevím, jestli to je, jestli myslí ten tok vědomí nebo... je to zatím proložený *retencionálním* vědomím. Podél toku nebo proudu času máme nepřetržitou řadu *retencí*. Ale to možná je příklad toku potoka, jo, to já teď nedovedu odhadnout. Ale jinou větu ještě můžu uvést. Vemte si, jak jsou tam ty proložený to *impresionálně* a *retencionálně*. Tak jak začíná ta věta: „Tónové teď se mění v to, že tón byl.“ Jo. Prostě tohleto ne... tuhleto třeba větu, jo: „Tónové teď se mění v to, že tón byl,“ to není možné ve vědomí, které bude pouze v teď. To vědomí musí být jaksi napnuto i do toho, kam až sahá ta *retence* a případně pak na druhou stranu pak je *protence*, jo. Tohle myslím, že není možné. Jo. Jinak když se to vědomí pojme jenom jako jsoucí vždycky v teď a zase v teď, jo, které je vždycky jenom v teď, tak jediné řešení, jak tu primární spomínku pojímat, je potom přes tu, přes ten dozvuk, přes ozvěnu nebo takového věci, přes obrazové vědomí.

No, ještě malinko jenom, jo, když... tón začíná a pokračuje, tady je řečeno: „Tónové teď se mění v to, že tón byl, *impresionální* vědomí ustavičně plynule přechází do vždy nového *retencionálního* vědomí.“ Jo, to já si myslím, že to přecházení je právě takové jaksi předávání, že jo. Ta *imprese* pochopená *retencí* a *retence* *retencí*, zase, že jo, takhle to pokračuje, jak je to nakresleno tady na tom obrázku. A tohle, tohleto, co popisuje, že se nemůže odehrávat jenom v teď. Že to teď musí být jaksi širší. To vědomí toho teď, a to mířím jako k tomu, co je to trvání toho vědomí, že trvání toho vědomí není jenom konstatování, že vědomí je v tomto čase, v tomto teď, v tomto teď, v tomto teď a teď už není třeba, jo, když by zaniklo nebo... Že trvání vědomí je tahle ta jaksi otevřenost, takovéto napětí, jo, prostě, které musí přesahovat oběma směry to teď do budoucnosti... No ale jako na... no jo, ale nemusí se to snad možná nazývat přítomností, i když Husserl by to asi tak nazval, jo. Ale vždycky ano, ta přítomnost se rozšiřuje. No skutečně jsem četl, že někde, že Husserl právě používá slovo „nyní“ v těchto dvou významech, asi jak používáš ty tu přítomnost, jo. Ale tak to pak znamená myslím tato širší přítomnost teda, jo, ale radši bych se tomu vyhnul. Znamená to vědomí pojmut takto časově. A v takovémhle vědomí pak je možné vědomí času, jak on ho popisuje. Takže ta *retence* prostě *retence* je podržení, že jo, podržení toho, co už co už není, ale není to... není to vzpomínání si na to, co bylo přes něco přítomného. Když to řeknu takhle, že to není vzpomínka přes přítomné, tak jak se s tím jak jak s tím můžu být v kontaktu? No jediné tak, že že jsem ještě jaksi dál než v tom přítomném teď, než v přítomnosti tý úzký, jo. No tady tady se jako vypracovala celá terminologie, kterou pak mohl jako jinými slovy a lépe použít Heidegger, kterej prostě takhle pojímá časovost, jo. To tady to by bez toho bez něj nebylo. No tak tohleto je základní jako věc, jo, prostě ta *retence* a podávání těch *retencí*, teda potom *retence* *retencí*, jo. Dobrý. Já si běžím pro ten buben. Ale... ještě ne na to, abychom o tom začali hovořit, ale snad abychom se k tomu vrátili příště. Mně trošičku... vadila jakási nepřesnost, jak se mi zdá, v tom vyjadřování v tomhle smyslu. On mluví

Husserl na některých místech mluví, že to, co je *retendováno*, že je vědomí. Že jako uvědomované, jo? Mluví mluví o *retendovaném* nebo *retencionálním* vědomí. Že v té kapitole, o který jsme mluvili, o který začínáme mluvit, mluví o tom, že to je specifická zvláštní *intencionalita*. Ano. K čemu ta *retence* se vztahuje *intencionálně*? K té *pra-impresi*. A najednou tam hovoří, že podržuje to to se nevztahuje, myslím, k té k té *impresi*, poněvadž kdyby se vztahovala k té... no nebo jo. Že to je doopravdy nějakasi... *retenduje impresi* tónu, anebo *retenduje* tón? On se vyjadřuje... *promiscue*. Jednou tak, jednou tak. A není v tom systém. Čili já bych rád tuhle věc jako probral příště. Dobrý. Sedmnáctý paragraf je důležitý.